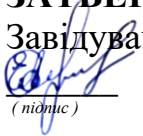

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО

Факультет економіки та бізнесу
Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Спеціалізація (за наявності) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(підпис) Олена ЯЦУХ
(ім'я та прізвище)
«07» лютого 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему **«Облік та звітність з оподаткування діяльності
сільськогосподарських підприємств»**

Здобувач вищої освіти: _____

(підпис)

_____ Ярослав ГОЛОБОРОДЬКО

(ім'я та прізвище здобувача)

Керівник: _____

_____ доцент, к.е.н. Володимир ЦАП
(учене звання, науковий ступінь, ім'я та прізвище)

Запоріжжя, 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО
Факультет економіки та бізнесу
Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
 Галузь знань 07 Управління та адміністрування
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
 Спеціалізація (за наявності) _____

ПОГОДЖЕНО

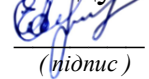
Гарант освітньо-професійної програми

Володимир ЦАП
(ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Олена ЯЦУХ
(ім'я та прізвище)

«15» жовтня 2024 р.

«16» жовтня 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на підготовку кваліфікаційної роботи магістра

здобувача вищої освіти Голобородько Ярослав Олександрович
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Оюлік та звітність з оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств

керівник роботи Цап Володимир Дмитрович, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ректора університету від «21» жовтня 2024 року № 489-С

2. Строк подання кваліфікаційної роботи «17» лютого 2025 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи науково-теоретична література, нормативна та законодавча база, матеріали фахових видань, фінансова та бухгалтерська звітність банку.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

1. Навести та охарактеризувати теоретичні основи формування системи обліку та оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні.

2. Провести аналіз діючої системи обліку та оподаткування сільськогосподарських товаровиробників.

3. Запропонувати напрями удосконалення системи обліку та оподаткування в умовах адміністративно-територіальної реформи.

4. Перелік графічного матеріалу: таблиць – 37, рисунків – 1

6. Дата видачі завдання «15» жовтня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Відмітка про виконання
1	Затвердження плану роботи	25.10.2024р.	виконано
2	<u>Розділ 1. Теоретичні основи формування системи обліку та оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні</u>	21.11.2024р.	виконано
3	<u>Розділ 2. Механізми діючої системи обліку та оподаткування сільськогосподарських товаровиробників</u>	25.12.2024р.	виконано
4	<u>Розділ 3. Основні напрями удосконалення системи обліку та оподаткування в умовах адміністративно-територіальної реформи</u>	05.02.2025р.	виконано
5	Висновки та пропозиції, список використаних джерел	10.02.2025р.	виконано
6	Перевірка на плагіат	15.02.2025р.	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Ярослав ГОЛОБОРОДЬКО

(ім'я та прізвище)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Володимир ЦАП

(ім'я та прізвище)

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної роботи. Облік та звітність з оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств.

1. *ВНЗ (назва):* ТДАТУ імені Д. Моторного
2. *Рік завершення роботи:* 2025
3. *Обсяг роботи:* 80 с.
4. *Кількість додатків:* 0 од.
5. *Кількість ілюстрацій:* 1 од.
6. *Кількість таблиць:* 26 од.
7. *Кількість джерел літератури:* 85 од.

Характеристика кваліфікаційної роботи:

1. *Мета кваліфікаційної роботи:* дослідження теоретичних основ формування системи обліку та оподаткування сільськогосподарських товаровиробників в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення системи обліку та оподаткування в умовах адміністративно-територіальної реформи.
2. *Методи проведених досліджень:* аналітичний, графічний, статистичний, монографічний, розрахунково-конструктивний.
3. *Основні результати дослідження (наукові, практичні):* в ході написання кваліфікаційної роботи було досліджено вплив податкової політики на формування доходів сільськогосподарських підприємств, охарактеризовано діючу систему обліку та оподаткування, механізми нарахування обліку та сплати єдиного податку, ПДФО й військового збору та інших соціальних зобов'язань; наведено нормативно-правова база з обліку та оподаткування в умовах адміністративно-територіальної реформи, надано загальну характеристику діяльності ПСП «Синюха»; проаналізовано облік та оподаткування на підприємстві; проведено оцінку сплати податків та податкове навантаження на і га; запропоновані шляхи впровадження обліку операцій з операцій права оренди земельних ділянок.

Ключові слова: системи оподаткування, спрощена система, єдиний податок, бюджет, податковий менеджмент.

ЗМІСТ

Вступ	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО - ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	
1.1 Сутність, функції та принципи побудови системи обліку з оподаткування в Україні	8
1.2 Вплив податкової політики на формування доходів сільськогосподарських підприємств	12
1.3 Сутність, функції податкового менеджменту, обліку та їх вплив на розвиток системи оподаткування	19
1.4. Адміністративно-територіальна реформа в Україні	25
Висновки до 1 розділу	28
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ З ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	
2.1 Загальна характеристика сільськогосподарського підприємства платника податків	29
2.2 Механізм нарахування, обліку та сплати єдиного податку для сільськогосподарських товаровиробників	38
2.3 Механізм нарахування, обліку і сплати ПДФО й воєнного збору та інших соціальних зобов'язань підприємством	45
Висновки до 2 розділу	53
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ З ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ	
3.1 Розширення напрямів фіскального просторого на засадах використання мінімального податкового зобов'язання	55
3.2 Особливості та проблематика обліку земельних ділянок як об'єкту оподаткування	63
3.3 Оцінка іноземних моделей податкових систем в аграрному секторі економіки	68
Висновки до 3 розділу	73
Висновки	76
Список використаних джерел	79

ВСТУП

Податкова система є важливим інструментом мобілізації фінансових ресурсів в суспільстві та має власні специфічні характеристики. Економічні трансформації та стабілізація економіки країни неможливі без створення ефективної податкової системи. Податкова система, через яку реалізується податкова політика, є складовою частиною бюджетної політики держави і повинна бути спроектована так, щоб не заважати нормальному процесу розширеного відтворення, враховуючи потреби кожного виду господарства. В умовах ринкових відносин економічний центр переміщується на підприємства як основні одиниці економічної діяльності. Ефективність їх функціонування залежить від багатьох факторів, однак кінцевим критерієм ефективності є прибуток. Таким чином, держава через податкову систему здатна впливати на прибуток юридичних осіб і регулювати важливі економічні процеси в країні. В Україні процес податкового регулювання прибутків юридичних осіб перебуває на етапі становлення. Складність механізмів нарахування податків і часті зміни податкового законодавства ускладнюють як теоретичне розуміння, так і практичне застосування податків. Ці фактори визначають актуальність теми дослідження.

Метою дослідження є комплексне вивчення чинної системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників та механізмів нарахування окремих податкових зобов'язань у контексті територіально-адміністративної реформи, а також основних напрямків їх удосконалення.

Завдання, необхідні для досягнення поставленої мети, включають:

- узагальнення теоретичних підходів до сутності, функцій і принципів побудови податкової системи в Україні;
- оцінка впливу податкової політики на формування доходів сільськогосподарських підприємств;
- вивчення теоретичних підходів до сутності та функцій податкового менеджменту і його впливу на розвиток податкової системи;

- оцінка реального податкового навантаження на прикладі діючого сільськогосподарського підприємства;
- дослідження механізмів нарахування та сплати єдиного податку, ПДВ, ПДФО, воєнного збору та інших соціальних податків;
- визначення можливостей розширення фіскальних напрямів з урахуванням мінімальних податкових зобов'язань;

Предметом дослідження є механізм нарахування та сплати податкових зобов'язань сільськогосподарських товаровиробників, який є основою функціонування податкової системи в сільській місцевості в умовах адміністративно-територіальної реформи.

Об'єктом дослідження є ПСП «Синюха» Новоархангельського району Кіровоградської області, яке здійснює свою діяльність в аграрному секторі економіки.

Для написання магістерської роботи застосовувались різні методи дослідження: бібліографічний метод для вивчення літературних джерел та статистичних матеріалів, аналітичний метод для аналізу складових об'єкта дослідження, метод порівняння для оцінки подібних показників, а також метод узагальнення для формування висновків на основі інших методів.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, що регламентують функціонування податкової системи, праці вітчизняних і закордонних вчених-економістів з питань оподаткування, первинні облікові дані, фінансова та податкова звітність ПСП «Синюха», статистична звітність

Практичне значення одержаних результатів полягає у проведенні детального та глибокого аналізу досліджуваної проблеми, що може бути використано в подальших наукових дослідженнях даного напрямку.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаної літератури (85 найменувань), містить 26 таблиць та 1 рисунок, викладена на 80 сторінках машинописного тексту.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ З ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИ - РОБНИКІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО - ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

1.1 Сутність, функції та принципи побудови системи обліку з оподаткування в Україні

Податки є обов'язковими фінансовими платежами, що законодавчо визначаються державою та сплачуються юридичними й фізичними особами в процесі перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту. Вони акумулюються в централізованих грошових фондах з метою фінансування виконання державою своїх функцій [1].

Податкова система України складається з трьох основних підсистем:

- система оподаткування юридичних осіб;
- система оподаткування фізичних осіб;
- система зборів до державних цільових фондів.

Згідно з діючим законодавством податкові платежі поділяються на дві категорії: загальнодержавні податки і збори, а також місцеві податки і збори. Основними загальнодержавними податками є: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, єдиний соціальний внесок, акцизний податок, військовий збір, екологічний податок, рентна плата та мито. Порядок сплати місцевих податків і зборів встановлюється органами місцевого самоврядування, такими як сільські, селищні та міські ради. До місцевих податків і зборів належать, зокрема, податок на майно та єдиний податок [2].

З 1 січня 2011 року в Україні основним нормативно-правовим актом у сфері оподаткування є Податковий кодекс України, ухвалений 2 грудня 2010 року (№ 2755-VI), який об'єднав більше ніж 25 законів, що діяли до цього часу. Правила нарахування податків та зборів регламентуються відповідними

інструкціями, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України, Міністерством фінансів та Державною податковою службою України [3].

Принципи оподаткування є базовими категоріями, що визначають основи функціонування податкового права. Вони застосовуються на всіх етапах податкової системи: від встановлення податків до виконання податкових зобов'язань і здійснення податкового контролю. Принципи оподаткування виконують кілька функцій: орієнтаційну, нормативну та індивідуально-орієнтовану. Згідно з Податковим кодексом України, оподаткування базується на таких основних принципах [2]:

Загальність оподаткування

– Усі фізичні та юридичні особи, які отримують доходи або мають об'єкти оподаткування (наприклад, нерухомість, землю, транспорт), повинні сплачувати податки.

– Ніхто не може бути звільнений від податків, якщо закон цього не передбачає.

Рівність усіх перед законом

– Податкове законодавство діє однаково для всіх платників податків, незалежно від їхнього соціального статусу, виду діяльності чи місця проживання.

– Не допускається надання податкових пільг окремим особам чи групам без законних підстав.

Обов'язковість

– Кожен платник податків зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі сплачувати податки.

– Несплата або ухилення від податків тягне за собою відповідальність, передбачену законом.

Стабільність

– Податкове законодавство не повинно змінюватися занадто часто, щоб платники податків могли прогнозувати свої витрати та доходи.

– Це забезпечує стабільні надходження до бюджету і не створює додаткових труднощів для бізнесу та громадян.

Соціальна справедливість

– Оподаткування повинно враховувати фінансові можливості громадян.

– Бідніші верстви населення повинні мати менше податкове навантаження, а багатші – більше (наприклад, прогресивна шкала податку на доходи фізичних осіб).

Економічна обґрунтованість

– Податки мають встановлюватися з урахуванням реального стану економіки, рівня доходів населення та можливостей підприємств.

– Не можна встановлювати податки, які є занадто високими та можуть зупинити економічний розвиток.

Простота та зручність

– Податкове законодавство має бути зрозумілим, а механізм сплати податків – зручним для платників.

– Наприклад, можливість сплати податків через інтернет, чіткі правила заповнення податкових декларацій.

Єдиний підхід

– Податкова система діє однаково на всій території України.

– Наприклад, ставка податку на прибуток підприємств чи податку на доходи фізичних осіб не може змінюватися залежно від регіону.

Доступність інформації

– Держава зобов'язана надавати громадянам повну та зрозумілу інформацію про податки.

– Це включає відкритий доступ до законів, роз'яснення податкових норм, консультації з податковими органами.

Єдиний підхід до встановлення податків і зборів — на законодавчому рівні визначаються всі обов'язкові елементи податку [2].

Податки виконують п'ять основних функцій: фіскальну, розподільну, регулюючу, стимулюючу та контролюючу.

Фіскальна функція є головною функцією податків, яка забезпечує надходження фінансових ресурсів до бюджетів різних рівнів. Отримані кошти спрямовуються на фінансування державних витрат, таких як освіта, медицина, оборона, соціальне забезпечення та інфраструктурні проєкти.

Розподільна функція полягає у перерозподілі національного доходу між різними соціальними групами. Вона спрямована на зменшення майнової нерівності шляхом використання прогресивного оподаткування та надання соціальних виплат малозабезпеченим верствам населення.

Регулююча функція реалізується через механізм оподаткування, за допомогою якого держава впливає на розвиток економічних процесів. Зокрема, зміна рівня податкового навантаження може стимулювати чи обмежувати розвиток певних галузей економіки, сприяти залученню інвестицій та підтримці стратегічно важливих секторів.

Стимулююча функція спрямована на заохочення розвитку підприємництва, науково-технічного прогресу та інноваційної діяльності. Її реалізація можлива шляхом надання податкових пільг, зниження ставок оподаткування для пріоритетних галузей, а також створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій.

Контролююча функція забезпечує дотримання податкового законодавства всіма суб'єктами господарювання. Вона реалізується через механізми податкового контролю, звітності та перевірок, що сприяє зменшенню рівня ухилення від сплати податків і посиленню прозорості фінансової системи.

До інших функцій відносяться дестимулююча функція, що обмежує розвиток певних економічних процесів через податковий тягар, а також відтворювальна підфункція, що акумулює кошти для відновлення ресурсів.

1.2. Вплив податкової політики на формування доходів сільськогосподарських підприємств

Податкові надходження до державного бюджету є основним джерелом формування фінансових ресурсів, необхідних для виконання державою покладених функцій та завдань. Вони також становлять основне джерело фінансування державних витрат. Податки розглядаються як обов'язкові платежі, що сплачуються фізичними та юридичними особами до державного бюджету відповідно до чинного законодавства [6].

Більшість сучасних наукових досліджень вітчизняних учених зосереджуються на аналізі податків як фінансового явища та економічної категорії [39]. Встановлення податків забезпечує взаємозв'язок між загальнодержавними інтересами та інтересами суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм і форм власності. Податки виконують функцію важеля, за допомогою якого держава здійснює регулювання ринкової економіки, впливаючи на діяльність економічних агентів з метою мінімізації негативних явищ на ринку.

Згідно зі статтею 6 Податкового кодексу України, податок є обов'язковим, безумовним платежем до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до чинного законодавства [2]. Податки встановлюються виключно державою на основі закону та за юридично закріпленими правилами. Для податку характерна регулярність стягнення, що означає, що даний платіж здійснюється періодично, в чітко визначені законодавством строки.

При сплаті податку частина коштів переходить з власності окремих платників до власності держави. Таким чином, податкові надходження мають односторонній характер і пов'язані з перерозподілом частини вартості валового внутрішнього продукту (ВВП), доходів юридичних і фізичних осіб [11].

Згідно зі статтею 7 Податкового кодексу України [2], при встановленні податку обов'язково визначаються такі елементи: платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строки та порядок сплати податку, а також строки та порядок подання звітності про обчислення та сплату податку. У процесі встановлення податку можуть бути передбачені податкові пільги та порядок їх застосування (рис. 1.1).

Суб'єкт податку — це учасник процесу справляння податку (платник, держава, державні органи). Об'єкт оподаткування — це явище, предмет чи процес, внаслідок наявності яких сплачується податок [4]. Для оцінки об'єкта оподаткування застосовуються два підходи: кількісний і натуральний, а також грошовий.

База оподаткування — це частина доходів або майна платника податків (після вирахування пільг), яка враховується при розрахунку суми податку. Податкова база є кількісним виміром об'єкта оподаткування [3].

Податковий період — це період, протягом якого завершується формування податкової бази, і остаточно визначається розмір податкового зобов'язання. Порядок сплати податку визначає методи, строки та засоби сплати податку в державі, що залежать від принципів побудови податкової системи.

У контексті оподаткування важливим елементом є податковий звіт, який є документом, що подається до податкової інспекції та містить звітні дані про розрахунки з державним бюджетом. Метод податкового обліку визначає момент виникнення окремих складових податкових зобов'язань. Одиниця оподаткування, яка залежить від об'єкта оподаткування, виступає основною для визначення нормативів і ставок оподаткування. Вона може бути виражена в грошовій або натуральній формі та має здебільшого розрахунковий характер [16].

Рис. 1.1 Елементи податку

**укладено за джерелом [2]*

Податкова ставка — це законодавчо визначений розмір податку, який визначається виходячи з об'єкта або одиниці оподаткування. Податок характеризується такими властивостями, як примусовий характер, безеквівалентність, відсутність цільового використання, законодавча регламентація, рівність для всіх платників і здатність впливати на зміну форми власності [18].

Принципи побудови податкової системи України охоплюють такі аспекти: стимулювання науково-технічного прогресу та технологічного оновлення виробництва; сприяння підприємницькій діяльності та інвестиціям через податкові пільги; обов'язковість сплати податків на основі достовірних даних; рівнозначність і пропорційність податкових зобов'язань залежно від прибутку; забезпечення рівності платників податків без дискримінації; соціальна справедливість через введення неоподаткованого мінімуму та прогресивне оподаткування високих доходів; стабільність податкової системи протягом бюджетного року; економічна обґрунтованість податків з урахуванням розвитку національної економіки та фінансових можливостей

бюджету; рівномірність сплати податків для забезпечення своєчасного надходження коштів; компетенція органів влади щодо встановлення та скасування податків, зборів та пільг; єдиний підхід до розробки податкових законів; доступність норм податкового законодавства для платників податків [4]

Для визначення місця та ролі кожного податку в економічному процесі важливим є використання класифікацій, які дозволяють детально відобразити специфіку окремих груп податків.

1. За економічним змістом об'єкта оподаткування:

- податки на доходи та прибутки – обов'язкові платежі, які стягуються з чистого доходу фізичних та юридичних осіб на момент його отримання. Об'єктами оподаткування є заробітна плата, інші доходи громадян, а також прибуток чи валовий дохід підприємства.
- податки на споживання – обов'язкові платежі, що стягуються під час споживання товарів, робіт та послуг, причому сума податку залежить від обсягу споживання, а не від фінансово-господарських результатів. Це непрямі податки.
- майнові податки – обов'язкові платежі, що нараховуються за наявності конкретного виду майна, яке знаходиться в різних формах власності.
- ресурсні та рентні платежі – обов'язкові збори, що стягуються при використанні державних ресурсів [3].

2. За формою оподаткування:

- прямі податки – обов'язкові платежі, що сплачуються платниками напряму до державного бюджету, залежно від об'єкта оподаткування. Сплата цих податків призводить до зменшення вартості самого об'єкта (наприклад, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб).

Непрямі податки – платежі, що сплачуються через цінові механізми, не зменшуючи об'єкта оподаткування, а збільшуючи ціну товарів чи послуг (наприклад, ПДВ, акциз, мито) [3]

3. За рівнем органів влади, що впроваджують податки:

- загальнодержавні податки – встановлюються центральними органами державної влади і діють за єдиними ставками по всій території країни, формуючи дохід державного та місцевих бюджетів.

- місцеві податки та збори – встановлюються місцевими органами влади і застосовуються лише на відповідній території.

4. За способом встановлення податкових зобов'язань:

- розкладні податки – обов'язкові платежі, що визначаються шляхом розподілу загальної суми на певну кількість платників.

- окладні податки – платежі, що стягуються за фіксованими ставками від конкретного об'єкта оподаткування, виходячи з можливості платника.

5. За правами використання податкових надходжень:

- закріплені податки – платежі, що на тривалий час є джерелом доходу для конкретного бюджету.

- регулюючі податки – платежі, що можуть надходити до різних бюджетів залежно від потреб.

6. За суб'єктом оподаткування:

- податки, що стягуються з фізичних осіб.

- податки, що стягуються з юридичних осіб.

- змішані податки – стягуються як з фізичних, так і з юридичних осіб.

7. За способами встановлення податкових ставок:

- пропорційні ставки – сплата однакової суми податку за кожен одиницю об'єкта оподаткування.

- прогресивні ставки – сума податку зростає зі збільшенням об'єкта оподаткування.

- рівні ставки – однакова сума податку для всіх платників.

8. За порядком використання:

- загальні податки – використовуються для покриття загальних витрат державного та місцевого бюджетів.

- спеціальні податки – стягуються з метою фінансування певних витрат, визначених заздалегідь.

Більшість сучасних досліджень в області теорії оподаткування виокремлюють дві основні функції податків: фіскальну та регулюючу. Погляди фахівців щодо наявності інших функцій податків значно варіюються, але важливість цих функцій для різних сфер економічного та соціального життя є незаперечною [18].

Система оподаткування виступає одним із найсуттєвіших елементів державного регулювання фінансового забезпечення аграрного сектору економіки, оскільки безпосередньо впливає на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції та оптимальне використання фінансових ресурсів. Результативність діяльності сільськогосподарських підприємств, їх конкурентоспроможність, а також розв'язання соціально-економічних проблем, пов'язаних із функціонуванням цієї сфери, значною мірою залежать від раціональності податкової політики [4].

За останні десятиліття державна податкова політика щодо сільськогосподарських виробників неодноразово зазнавала змін, що виражалися в зменшенні або збільшенні податкового навантаження. Однак такі зміни практично не мали на меті стимулювання інноваційного розвитку галузі, зокрема її матеріально-технічного оновлення. Ключові зміни в податковій політиці щодо сільськогосподарської продукції стали результатом прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки ПДВ при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» № 1600-IX від 01.07.2021 р., який набрав чинності з 01.08.2021 р. [2]. Згідно з цим законом знижено ставку ПДВ до 14% для таких видів продукції: пшениця, ячмінь, кукурудза, соєві боби, насіння свиріпи та ріпаку, насіння соняшнику. Водночас ставка ПДВ в розмірі 20% залишилася для продукції тваринництва, а також для жита, вівса, льону, цукрових буряків [2].

Необхідно зазначити, що таке рішення викликає різні оцінки. З позиції сільськогосподарських товаровиробників, будь-яке зменшення податкових ставок є позитивним, оскільки це пряме зниження податкового

навантаження. Проте з точки зору стимулювання розвитку галузі таке зниження не є достатньо обґрунтованим, оскільки воно стосується переважно рентабельних груп продукції, тоді як галузі, пов'язані з виробництвом продукції тваринництва, цукрових буряків, льону, потребують більшої підтримки та стимулювання [4].

Відомо, що на майбутнє пріоритетним напрямом має бути не лише збільшення податкового навантаження, а й розширення фіскального простору на основі забезпечення рівних умов оподаткування для всіх виробників сільськогосподарської продукції, які використовують земельні ресурси, з метою максимізації надходжень до бюджетів усіх рівнів, зокрема до бюджетів об'єднаних територіальних громад. Значні зміни в цьому напрямку передбачаються проектом Закону України № 5600, який був розглянутий у другому читанні, «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 02.06.2021 р. [2]. Зокрема, закон передбачає застосування мінімального податкового зобов'язання на 1 га землі, що забезпечить рівні умови оподаткування для всіх товаровиробників і, на нашу думку, дозволить збільшити податкові надходження до бюджету.

Враховуючи значний вплив державної фінансової політики на функціонування та розвиток аграрного сектору, необхідно чітко визначити пріоритетні напрямки такої політики. До стратегічних цілей першого порядку можна віднести:

- формування системи державного фінансування, спрямованої на забезпечення продовольчої та екологічної безпеки, а також на розвиток сільських територій;
- оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських товаровиробників та переробних підприємств, логістичної інфраструктури зберігання та реалізації продукції для розширення експортного потенціалу та освоєння нових ринків.

Стратегічні цілі другого порядку включають:

- сприяння формуванню ефективної фінансової системи для сільськогосподарських підприємств, зокрема шляхом покращення доступу до фінансових ресурсів на внутрішніх і зовнішніх ринках, впровадження інноваційних фінансових інструментів і стимулювання використання сучасних форм інвестиційного фінансування, зокрема через кооперацію, державно-приватне партнерство та залучення міжнародних фінансових ресурсів;
- формування стимулюючої податкової політики, орієнтованої на оновлення основних засобів виробництва, зокрема через акумуляцію ПДВ на спеціальних рахунках для інвестицій в оновлення основних засобів та капітальні інвестиції у розвиток інфраструктури переробки та реалізації продукції.

1.3. Сутність, функції податкового менеджменту, обліку та їх вплив на розвиток системи оподаткування

На сучасному етапі ефективне використання податків потребує не лише економічного обґрунтування, а й розробки науково-методичних основ для формування податкового менеджменту. В економічній літературі термін «менеджмент» визначається як комплекс методів і прийомів, спрямованих на цілеспрямований вплив на об'єкт з метою досягнення визначеного результату. З огляду на це, об'єктом впливу в податковій сфері є відносини, що виникають між державою і платником податків щодо сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету. Такий підхід дозволяє визначити податковий менеджмент як [39]:

- сукупність методів і прийомів організації податкових відносин з метою забезпечення формування дохідної частини бюджету та впливу податків на розвиток виробничого і соціального секторів;

- процес управління, який здійснюється шляхом застосування методів впливу податкового механізму на податкову систему з метою реалізації податкової політики. Податковий механізм, в свою чергу, є системою форм і методів управління податковою системою з метою втілення податкової політики.

Податковий менеджмент є невід'ємною складовою частиною загальної податкової політики як на рівні держави, так і на рівні підприємства. Відмінність його від управління оподаткуванням полягає в тому, що він не обмежується лише організацією оподаткування, а спрямований на вдосконалення всього податкового процесу. Однак складність цієї категорії обумовлює існування різних підходів до її трактування

Основні елементи податкового менеджменту включають[39]:

- законодавчу діяльність, яка визначає принципи оподаткування, види податків та обов'язкових платежів, їх елементи (платники, об'єкти, ставки, пільги), а також порядок взаєморозрахунків з бюджетом;
- планування податків, що передбачає визначення сум податків та обов'язкових платежів, які повинні бути надіслані до бюджету для фінансування державних витрат;
- контроль за правильністю та своєчасністю сплати податків та обов'язкових платежів для забезпечення надходжень запланованих сум до бюджету. Це включає ведення податкового обліку та контроль за дотриманням податкового законодавства. Податковий облік охоплює облік платників податків, а також нарахованих та фактично сплачених сум до бюджету.

Податковий менеджмент є ключовим компонентом фінансового планування на підприємствах. Крім того, фінансова стійкість підприємства безпосередньо залежить від належної організації податкового менеджменту, оскільки він забезпечує узгодженість фінансово-господарської діяльності з податковими вимогами.

Цільова підсистема податкового менеджменту встановлює основні цілі та завдання, спрямовані на покращення якості його основних елементів. Забезпечувальна підсистема надає методичну, інформаційну та нормативно-

правову підтримку процесу податкового менеджменту, а функціональна підсистема визначає функції управлінського процесу та порядок його реалізації (включаючи податкове планування, розробку податкової стратегії підприємства, визначення напрямів облікової політики, а також принципів податкового обліку та контролю). Управлінська підсистема визначає учасників процесу та їхні обов'язки.

Отже, основною метою податкового менеджменту є розробка та реалізація податкової стратегії, що дозволить оптимально поєднати податкове навантаження з досягнутими результатами підприємства

З огляду на визначену мету, серед основних завдань податкового менеджменту підприємства виділяються наступні [56]:

- формулювання цілей і завдань податкового менеджменту для поточного періоду та на перспективу;
- вибір податкової стратегії, що відповідає напрямкам діяльності підприємства;
- визначення оптимального рівня податкового навантаження та прийняттого податкового ризику для підприємства;
- здійснення податкового планування та розробка облікової політики з огляду на податкові вимоги;
- розробка методів і правил формування звітної інформації, необхідної для коректного та своєчасного розрахунку податкових зобов'язань, а також забезпечення інформацією зовнішніх і внутрішніх користувачів для проведення податкового контролю;
- розробка ефективної системи управління податковими витратами підприємства.

Таким чином, завданням податкового менеджменту є розробка податкової політики підприємства відповідно до його економічної стратегії та основних напрямків діяльності, а також формулювання такої системи оподаткування, що дозволить досягти максимального прибутку, оптимізуючи податкові платежі до державного бюджету.

Податковий менеджмент має відповідати певним вимогам, що є обов'язковими для його ефективної організації та реалізації. На практиці ці вимоги набувають форми принципів, що значною мірою визначають ефективність податкового менеджменту [57].

Комплексний підхід у прийнятті рішень щодо оподаткування. Усі управлінські рішення повинні бути прийняті з урахуванням інтегрованої системи управління підприємством та її часових аспектів. Так, прийняття тимчасового рішення щодо сплати податку може призвести до негативних фінансових наслідків у майбутньому. Динамізм податкового менеджменту. Важливість цього принципу зумовлена низкою факторів:

- по-перше, нестабільністю податкового законодавства. Закони щодо оподаткування регулярно змінюються або доповнюються Верховною Радою України;
- по-друге, у умовах ринкової економіки та перехідного періоду постійно змінюються як зовнішні, так і внутрішні чинники, що впливають на економіку (рівень інфляції, доходи населення, кон'юнктура ринку тощо). Тому при прийнятті управлінських рішень у сфері податкової політики необхідно враховувати поточні економічні умови [58].

До специфічних принципів державного податкового менеджменту можна віднести принципи, визначені в Податковому кодексі України [2] (див. табл. 1.1).

Загальні принципи державного податкового менеджменту відповідають класичним засадам ефективного управління, визначеним А.К. Семеновим та В.І. Набоковим [64].

На основі критичного аналізу існуючих підходів до визначення принципів менеджменту [62-64], а також з урахуванням специфіки сфери оподаткування, можна виокремити такі загальні принципи державного податкового менеджменту (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.1.

**Принципи державного податкового менеджменту за Податковим
кодексом України**

№	Принципи державного податкового менеджменту
1	загальність оподаткування;
2	рівність усіх платників податків перед законом;
3	невідворотність настання визначеної законодавством відповідальності за порушення податкового законодавства;
4	презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норми законів або інших нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування;
5	фіскальна достатність;
6	соціальна справедливість;
7	економічність оподаткування;
8	нейтральність оподаткування;
9	стабільність;
10	рівномірність та зручність сплати;
11	єдиний підхід до встановлення податків та зборів.

Таблиця 1.2.

Принципи державного податкового менеджменту

Принципи	Характеристика
системність	охоплення всіх аспектів, функціональних напрямків, органів державної влади, наділених повноваженнями в сфері оподаткування, їх організаційних підрозділів, функцій та механізму управління, що забезпечить формування комплексної картини функціонування державного податкового менеджменту та унеможливить неврахування деяких факторів, дія яких може негативно позначитися на показниках функціонування системи оподаткування;
неперервність	функціонування державного податкового менеджменту має здійснюватися на постійній основі, що унеможливить неврахування певних подій та факторів, що відбуваються в суспільстві та в господарській діяльності;
Цілеспрямованість	функціонування державного податкового менеджменту повинно бути спрямоване на досягнення встановлених державою завдань, що в свою чергу, ґрунтуються на цілях соціально-економічного розвитку країни, чим буде забезпечена максимальна імовірність досягнення цілей податкової політики;
оперативність	оперативне реагування органів державної влади, що наділені повноваженнями в сфері оподаткування, на зміни ключових показників функціонування національної економіки та вжиття адекватних заходів, чим забезпечуватиметься унеможливлення негативних проявів та напруженості у суспільстві;
регламентація	функціонування державного податкового менеджменту повинно базуватися на визначених, належним чином затверджених регламентуючих

	нормативно-правових актах, чим забезпечуватиметься стандартизованість підходів до вирішення тих чи інших завдань податкової політики, що унеможливлуватиме появу недоліків;
адаптивність	здатність органів державної влади, наділених повноваженнями в сфері оподаткування, оперативно пристосовуватися до змін в умовах ведення господарської діяльності в суспільстві та поза її межами, змін у рівні життя населення, чим забезпечуватиметься адекватність системи оподаткування реальним умовам;
простота побудови та прозорість	структура системи органів державної влади, залучених на управління в сфері оподаткування, повинна бути зрозумілою усім зацікавленим особам, чим забезпечуватиметься порозуміння між державою та платниками податків;
незалежність	державний податковий менеджмент повинен бути незалежним від поточних ситуаційних потреб певних органів державної влади та платників податків, його діяльність має бути підконтрольною виключно вищим органам державної влади, чим забезпечуватиметься дотримання цілей та завдань державної податкової політики;
саморозвиток	податковий менеджмент повинен оперативно виявляти перспективні завдання, що виникатимуть на майбутніх етапах розвитку економіки; удосконалювати або розробляти відповідні методи, інструменти та технології оподаткування, що забезпечуватиме адекватність оподаткування майбутнім завданням та проблемам;
автоматизація	всі процеси державного податкового менеджменту мають враховувати новітні досягнення розвитку інформаційних систем та електронно-обчислювальної техніки.

Основними функціями реалізації податкового менеджменту є [57]: податкове планування; розробка методів і способів ведення бухгалтерського та податкового обліку; контроль за правильністю та достовірністю податкових розрахунків; зменшення податкових ризиків; оцінка ефективності принципів і методів податкового планування.

Таким чином, результатом податкового планування є організація точного і надійного розрахунку податків, забезпечення оптимального податкового навантаження та створення доданої вартості відповідно до цілей і завдань організації.

Ключовим завданням підприємств є створення системи правильного та своєчасного застосування інструментів податкового планування, яке є важливим елементом податкового менеджменту. Кінцевою метою процесу податкового менеджменту є забезпечення підприємства ефективною системою управління податковим тиском. Тільки реалізація повного спектра

робіт дозволить досягти максимальної ефективності організації податкового менеджменту на підприємствах [55].

Отже, процес податкового менеджменту можна розглядати як безперервний управлінський процес, який є складовою частиною загальної діяльності суб'єкта господарювання та спрямований на комплексне застосування законних методів і способів оптимізації оподаткування, з урахуванням стратегії розвитку в умовах ринкової економіки.

1.4. Адміністративно-територіальна реформа в Україні

Адміністративно-територіальна реформа в Україні є комплексним процесом, спрямованим на удосконалення системи управління територіями з метою підвищення ефективності державного управління та місцевого самоврядування. Її реалізація здійснюється у межах децентралізаційної політики, що започаткована після Революції Гідності у 2014 році. Основною метою реформи є формування оптимальної територіальної організації влади, забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування та покращення якості надання публічних послуг громадянам.

Основні завдання реформи

Оптимізація територіального устрою: зменшення кількості адміністративно-територіальних одиниць для підвищення їх економічної та управлінської спроможності.

Передача повноважень на місця: розширення можливостей громад у прийнятті управлінських рішень та управлінні ресурсами.

Фінансова децентралізація: зміцнення бюджетної самостійності громад через перерозподіл доходів між рівнями влади.

Раціоналізація системи управління: усунення дублювання функцій між органами державної влади та місцевого самоврядування.

Етапи реформи

Підготовчий етап (2014-2015): ухвалення законодавчої бази для впровадження децентралізації, зокрема Закону "Про добровільне об'єднання територіальних громад".

Формування об'єднаних територіальних громад (2015-2020): створення економічно спроможних територіальних одиниць шляхом добровільного об'єднання малих громад.

Новий адміністративно-територіальний устрій (2020): затвердження нового поділу країни, що передбачає скорочення кількості районів з 490 до 136, збереження 24 областей і створення 1470 територіальних громад.

Завершальний етап (2021-2023): закріплення функціонування нової системи місцевого самоврядування, фінансова стабілізація громад та удосконалення нормативно-правової бази.

Наслідки та перспективи

Адміністративно-територіальна реформа сприяла зміцненню спроможності місцевого самоврядування, покращенню якості надання державних послуг, оптимізації бюджетних витрат та підвищенню рівня розвитку інфраструктури. Проте реформа також зіткнулася з низкою викликів, зокрема з необхідністю кадрового забезпечення новостворених органів влади, удосконалення механізмів міжмуніципального співробітництва та забезпечення прозорості управління ресурсами.

Подальший розвиток реформи передбачає розширення повноважень місцевих громад, цифровізацію адміністративних процесів, впровадження нових механізмів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та посилення державної підтримки розвитку регіонів.

Адміністративно-територіальна реформа значно вплинула на систему оподаткування та надходження до бюджетів різних рівнів у таких аспектах:

1. Перерозподіл податкових надходжень

Громади отримали більше повноважень щодо збору місцевих податків і зборів (наприклад, податок на нерухомість, туристичний збір, єдиний податок тощо).

Частка ПДФО (податку на доходи фізичних осіб) у бюджетах громад збільшилася (до 60% у деяких випадках).

Децентралізація фінансів сприяла зростанню власних доходів громад і зменшенню залежності від державних субвенцій.

2. Зміни в бюджетній системі

Ліквідація дрібних районів та укрупнення територіальних громад змінили структуру надходжень і розподіл коштів.

Районні бюджети втратили значну частину доходів, оскільки більшість податків тепер надходять до громад.

Державний бюджет частково перерозподіляє кошти через субвенції та дотації, щоб підтримати менш фінансово спроможні громади.

3. Оптимізація використання коштів

Завдяки реформі громади самостійно розпоряджаються коштами, що дозволяє ефективніше їх витратити на інфраструктуру, освіту, медицину.

Але не всі громади однаково ефективні, і деякі досі залежать від дотацій.

4. Зростання ролі місцевих податків

Місцеві податки стали ключовим джерелом фінансування громад.

Реформа стимулювала громади активніше залучати інвесторів, розвивати бізнес, оскільки частина податків (наприклад, земельний податок, акцизи) залишаються на місцях.

Висновок

Адміністративно-територіальна реформа змінила фінансову систему на користь місцевого самоврядування. Громади отримали більше податків та відповідальності, що дозволило їм ставати фінансово незалежними. Проте залишається проблема нерівномірного розвитку та залежності деяких територій від державної підтримки.

Висновки до першого розділу.

Податкова система відіграє важливу роль у мобілізації грошових ресурсів суспільства завдяки своїм специфічним особливостям. Економічні трансформації в країні та її економічне оздоровлення неможливі без створення дієвої податкової системи. Наразі система оподаткування об'єднує інтереси різних соціальних груп. Сучасний економічний розвиток України та її регіонів значною мірою залежить від стану податкової політики. У свою чергу, держава, впливаючи через систему оподаткування на прибутки юридичних осіб, може регулювати основні економічні процеси, що відбуваються в країні в цілому. В Україні податкове регулювання прибутків юридичних осіб перебуває на етапі становлення. Складний механізм нарахування податків до бюджету та часті зміни податкового законодавства ускладнюють не лише теоретичне розуміння окремих податків, але й практичне їх нарахування.

Податкові надходження до бюджету є основним джерелом поповнення державних фінансових ресурсів, необхідних для виконання державою своїх функцій та завдань, а також основним джерелом фінансування державних витрат. До основних загальнодержавних податків і зборів відносяться: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, єдиний соціальний внесок, акцизний податок, військовий збір, екологічний податок, рентна плата, мито. Місцеві податки і збори включають: податок на майно, єдиний податок. Порядок сплати місцевих податків і зборів встановлюється сільськими, селищними та міськими радами.

Застосування податків забезпечує взаємозв'язок загальнодержавних інтересів із інтересами суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм та форм власності. Податки є ефективним інструментом, через який держава впливає на ринкову економіку, регулює діяльність економічних агентів з метою попередження негативних явищ на ринку.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ З ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

2.1. Загальна характеристика сільськогосподарського підприємства платника податків

Приватне сільськогосподарське підприємство «Синюха» створене 26 березня 2001 року з статутним капіталом 16000 гривень, який зареєстрований та сплачений засновниками - фізичними особи. Юридична та фактична адреса досліджуваного підприємства с. Синюха Новоархангельського району Кіровоградської області. Відповідно до статутних документів у підприємства основний вид діяльності - вирощування зернових та технічних культур, а також бобових сільськогосподарських культур. ПСП «Синюха» є приватним сільськогосподарським підприємством.

ПСП «Синюха» розташоване у Кіровоградській області, господарську діяльність здійснює на площі орендованих земель 1606 га. та уклало договори оренди з 523 особами власниками земельних ділянок (паїв), з якими відповідно до укладених договорів, щорічно не пізніше 30 грудня здійснює розрахунок, тобто виплату орендної плати у розмірі майже 10 % від нормативно грошової оцінки землі.

Для дотримання технологій вирощування сільськогосподарських культур господарство залучає до 35 постійних штатних працівників та 15 сезонних працівників. Враховуючи стабільно високі показники виробництва, сплати податків господарство займає одне з найперших сільськогосподарських підприємств в Новоархангельському районі Кіровоградської області.

Враховуючи високі вимоги до вирощеної продукції підприємство щорічно здійснює оновлення виробничої бази, закупляє сучасну техніку та обладнання, застосовує новітні технології, що дає змогу збирати високої врожаї та вирощену продукцію високої якості. Так на протязі останніх років

господарство здійснює продаж насінневої продукції господарствам району та області, при цьому отримуючи біль вигідну ціну.

Приватне сільськогосподарське підприємство «Синюха» є правонаступником колективного сільськогосподарського підприємства «Синюха». При реформуванні господарства були види діяльності, окрім рослинництва також і тваринництво, яке з часом за рахунок збитковості було з менше та в подальшому такий вид діяльності було скорочене та більш з орієнтоване на вирощування продукції рослинництва, де відчутно змінилися показник в урожайності та якості отриманої продукції.

Отримання високих показників потребує постійного навчання керівного складу підприємства та самих працівників. Підприємство є активним учасником громадської організації Аграрний союз України, який постійно здійснює обмін опитом та відвідуванням різних виставок, навчань персоналу, тощо.

Конкурентоспроможність підприємства на ринку виробників сільськогосподарської продукції дозволяє господарству обробляти площі сільськогосподарських угідь 1606 га у 2024 році, та здійснювати придбання земельних ділянок у власників, завдяки ринку продажу землі, норми якого дозволяють юридичним особам з 2024 року набувати власності.

Таблиця 2.1

Динаміка складу та структури земельного фонду ПСП «Синюха»

Угіддя	2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	площа, га	%	площа, га	%	площа, га	%	площа, га	%	площа, га	%
Всього сільськогосподарських угідь	1631,86	100	1587,64	100	1584,53	100	1560,65	100	1580,11	100
Із них рілля	1631,86	100	1587,64	100	1584,53	100	1560,65	100	1580,11	100
Сіножаті	-		-		-		-		-	
Пасовища	-		-		-		-		-	
Інші землі	-		-		-		-		-	

Дані таблиці 2.1 деталізують структуру с/г угідь на протязі 2019-2023 років, яка залишалась постійною, що свідчить про своєчасність розрахунків з

орендодавцями земельних ділянок, та основну частину земель складають рілля 100 %.

Таблиця 2.2

Основні показники забезпеченості ПСП «Синюха» основними фондами і ефективності їх використання за 2019-2023 рр.

Показники	Роки					Відхилення 2021 р. від 2019 р.	
	2019	2020	2021	2022	2023	(+;-)	(%)
	Вартість валової продукції, тис. грн.	23 514	27 619	24 876	40 186	40 376	16 862
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис.грн.	18 596	20 548	27 641	33 814	35 594	16 998	+191,4
Коефіцієнт зношення	39,61	39,10	34,81	37,95	40,61	1,0	+2,52
Коефіцієнт придатності	60,34	60,9	65,19	62,05	59,39	-0,95	-1,57
Фондовіддача, грн.	1,26	1,34	0,9	1,19	1,13	-0,13	-10,32
Фондомісткість, грн.	0,79	0,74	1,11	0,84	0,88	0,09	+11,39

Наведені данні таблиці 2.2 підтверджують, що у 2023 році порівняно з 2019 роком вартість валової продукції зростає на 71,71% за рахунок збільшення отриманої валового доходу, середньорічна вартість основних виробничих фондів у 2023 році зросла на 191,4% у відношенні до 2023 р за рахунок оновлення основних засобів майже у двічі, при цьому коефіцієнт зношення збільшується на 1,0 %, що підтверджує придбання більш дорого вартісної техніки та обладнання, у той час фондовіддача зменшується на 0,13%, та фондомісткість збільшується на 0,09 %, що є позитивними показниками і характеризує той факт, що ПСП «Синюха» значно підвищило показники за рахунок придбання нової сучасної високоефективної сільськогосподарської техніки.

Аналіз фінансових показників наведених у таблиці 2.3 дозволяють зробити висновок, що у 2023 році порівнянні з 2019 роком на досліджуваному ПСП «Синюха» збільшується виручка від реалізації власно вирощеної продукції на 71,79 % за рахунок збільшення об'ємів реалізації та ціни продажу, що є позитивним показником. Середньорічна вартість оборотних засобів та наявність оборотних засобів утримує тенденцію щодо

річного зростає, що є показником, який свідчить про збільшення обсягів виробництва.

Таблиця 2.3

Основні показники ефективності використання оборотних засобів
ПСП «Синюха» за 2019 -2023 рр.

Показники	Роки					Відхилення 2024 р. від 2019 р.	
	2019	2020	2021	2022	2023	(+;-)	(%)
	Виручка від реалізації, тис.грн.	28 510	39 204	54 570	56 889	49 603	21 093
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис.грн.	18 692	13 922	25143	30 121	41 482	22 790	+121,9
Наявність оборотних коштів	16 814	18 064	18 927	27 506	38 517	21 703	+129,1
Коефіцієнт оборотності	1,011	1,38	1,47	1,19	0,95	-0,061	-6,03
Коефіцієнт завантаження	0,89	0,72	0,68	0,84	1,04	0,15	+16,85
Рентабельність оборотних коштів,%	5,7	28,84	65,67	23,24	21,49	15,79	+277,0

Рівень рентабельності є тим основним показником який на практиці характеризує ефективність господарювання та використання оборотних активів, так у 2023 році порівняно до 2018 рівень рентабельності оборотних коштів зріс на 277 %. Враховуючи вищезазначене можна підтверджувати, що у ПСП «Синюха» ефективно використовуються оборотні засоби, особливо в 2023-му році, та в свою чергу дало можливість збільшити виручки від реалізації продукції.

Таблиця 2.4

Основні показники забезпеченості ПСП «Синюха»
фінансовими ресурсами за 2019-2023 рр.

Показники	Роки										Відхилення 2019 р від 2013 р	
	2019		2020		2021		2022		2023		тис. грн	%
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%		
Власні	36 356	77,0	42 128	79,3	63 638	79,8	73 931	85,0	76 807	84,3	40 451	111
Залучені	290	0,6	5 197	9,8	10 503	13,2	6 218	7,2	6 071	6,7	5 781	993
Позикові	10 556	22,4	5 801	10,9	5 572	7,0	6861	7,8	8207	9,0	-2 349	-22,3
Всього	47 202	100	53 126	100	79 713	100	87 010	100	91 085	100	43 883	93,0

Відповідно до даних таблиці 2.4 у 2023 році порівняно з 2019 відбулося збільшення власних коштів у ПСП «Синюха» на 111%, та збільшення

залучених коштів у 21 рази при цьому позикових зменшення на 22,3 %, що підтверджує участь підприємства в державній програмі «Доступні кредити: 5-7-9», за умовами якої більшість %, нарахованих за користування позиченими коштами, компенсується державними фордами. Підсумовуючи потрібно зазначити, що у 2023 році відбувається збільшення забезпеченості господарства фінансовими ресурсами, що відображає підвищення фінансової діяльності, збільшення рівня забезпеченості фінансовими ресурсами суб'єкта господарювання [66]. Аналіз даних фінансових результатів господарства полягає в дослідженні та опрацюванні інформації наведеної у звітах про фінансові показники результати підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз фінансових показників підприємства
ПСП «Синюха» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки					Відхилення 2023 від			
	2019	2020	2021	2022	2023	2019 р.		2020 р.	
						абсол.	%	абсол.	%
Доход(виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	28510	39204	54570	56889	49603	21093	74,0	-7286	-12,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	23514	27619	24876	40186	40376	16862	71,7	190	0,5
Валовий прибуток	4996	11585	29694	16703	9228	4232	84,7	-7475	-44,8
збиток									
Інші операційні доходи	584	355	108	331	1117	533	92,3	786	237,5
Адміністративні витрати	1416	1640	2442	2538	3512	2096	148,0	974	38,4
Витрати на збут	375	311	321	1019	431	56	14,9	-588	-57,7
Інші операційні витрати	679	791	2098	892	472	-207	-30,5	-420	-47,1
прибуток	3110	9198	25921	12585	5930	2820	90,7	-6655	-52,9
збиток									
Фінансові витрати	1714	1093	1758	1562	2779	1065	62,1	1217	77,9
Інші витрати									
Інші доходи	40	68	144	85	72	32	80,0	-13	-15,3
Чистий прибуток	1437	818	24320	11108	3723	2286	159,1	-7385	-66,5
Рівень рентабельн., %	6,11	2,96	97,76	27,64	9,22	3,11	50,9	-18,4	-66,6

Дані таблиці 2.5 підтверджують рентабельність діяльності ПСП «Синюха» враховуючи збільшення прибутку підприємств до рекордного показника у 2021 рі чистий прибуток 24 320 тис грн. або 15, 3 тис грн. на 1 га.

Таблиця 2.6

Динаміка сплати податків, зборів та платежів

ПСП «Синюха» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Податки, збори та платежі	Роки					Відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	сума	%
ПДФО з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах	777,8	792,1	1047,8	1222,7	1356,8	579,0	74,4
ПДФО з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення	1497,3	1337,8	1764,6	1648,8	2032,3	535,0	35,7
ВЗ з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах	197,76	206,2	256,6	244,3	119,4	-78,4	-39,6
ВЗ з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільського сподар. Призначення	64,8	66,0	87,3	101,9	169,4	104,6	161,4
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (за нежитлові приміщення)	10,8	11,9	14,7	16,5	17,4	6,6	61,1
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (за житлові приміщення)	-	-	-	-	-	-	-
Плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	3,1	4,4	5,5	6,8	7,5	4,4	141,9
Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	035	0,35	0,35	1,18	3,7	-31,3	-89,4
Єдиний податок четвертої групи	523,0	532,3	505,3	501,8	505,8	-17,2	-3,3
Земельний податок	-	-	-	-	-	-	-
Орендна плата за земельні ділянки державної комунальної власності	146,5	139,3	87,89	185,6	193,6	47,1	32,2
ПДВ	3695,3	3397,2	1615,9	2814,5	1745,4	-1949,9	-52,8
Всього податків	6951,4	6487,6	5385,9	6744,1	6151,3	-800,1	-11,5
в т. ч до державного бюджету	5236,9	4881,2	3265,6	4578,1	3596,4	-1640,5	-31,3
до місцевого бюджету	1714,4	1606,4	2120,3	2166,0	2554,9	840,5	49,0
Єдиного соціального внеску	955,86	966,4	1301,2	1483,2	1592,6	636,8	66,6
Всього податків та зборів	7907,2	7454,0	6687,1	8227,3	7743,9	-163,3	-2,1
Всього податків та зборів на 1 га/грн.	4845,53	6494,99	4220,27	5271,70	4900,87	-55,3	1,1
Середня місячна зарплата грн.	10590,96	10785,68	14267,43	14648,97	18474,9	7884,0	74,4
в т. ч на 1 га	2647,97	2771,76	3673,71	4352,53	4770,41	2122,4	80,2
Орендна плата на 1 га/грн.	5097,46	4681,30	6187,68	5869,22	7145,42	2048,0	40,2

Дані за 2021 рік є одними з найбільш рентабельних та прибуткових, що зумовлено високими показниками у виробництві (успішний врожай по ряді сільськогосподарських культур), залученням більш вигідних фінансових ресурсів, участю в програмі «Доступні кредити 5-7-9», що дозволило придбати ефективну сільськогосподарську техніку та обладнання, а також сприятливими умовами ринкової кон'юнктури. У результаті цього, у 2021-2022 роках спостерігалось значне зростання рентабельності та виручки від реалізації власно вирощеної продукції, що є підтвердженням ефективності економічної діяльності підприємства.

ПСП «Синюха» є одним з найбільших платників податків в межах Новоархангельської об'єднаної територіальної громади. Так, у 2019 році підприємство сплатило податки на суму 1714,4 тис. грн, у 2020 році — 1606,4 тис. грн, у 2021 році — 2120,3 тис. грн, у 2022 році — 2166,0 тис. грн, а у 2023 році — 2554,9 тис. грн. Щорічно до державного бюджету сплачується майже 3-5 млн грн. Загалом податків і зборів, включаючи сплату до державного та місцевого бюджетів, у 2022 році було сплачено 6744,1 тис. грн, а в 2023 році — 6151,3 тис. грн. З розрахунку на 1 га землі сплачено від 4845,53 до 6494,99 грн податків та зборів.

Облік нарахованих та сплачених податків у ПСП «Синюха» здійснюється відповідно до інструкції з застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затвердженого наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999 року, на рахунку 64 «Розрахунки за податками та платежами». Згідно з наказом Міністерства фінансів України «Порядок обліку платників податків і зборів» від 09.12.2011 року №1588, у відповідному органі ДПС, де перебуває на обліку ПСП «Синюха», здійснюється облік нарахованих та сплачених податків та зборів.

Використовуючи безкоштовний електронний кабінет на офіційному сайті ДПС у розділі «Розрахунки з бюджетом», підприємство може відстежувати своєчасність нарахування та зарахування відповідних податків і

зборів на особовий рахунок платника податків. В таблиці 2.7 порівнюються аналітичні бухгалтерські рахунки та аналітика особових рахунків ДПС.

Таблиця 2.7

Співставлення аналітичних рахунків для обліку податків та зборів
ПСП Синюха з ДПС

Податки, збори та платежі	Бухгалтерський облік		Лицеві рахунки у ДПС
	номер	назва	назва
ПДФО з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах	6411	Розрахунки ПДФО з оплати праці	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачуються подат агентами із доходів платника податку у вигляді з/п
ПДФО з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення		Розрахунки ПДФО з інших виплачених доходів	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачуються подат агентами із доходів платника податку інші ніж зарплата
ВЗ з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах	6412	Розрахунки ВЗ з оплати праці	Військовий збір
ВЗ з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільського сподар. Призначення		Розрахунки ВЗ з інших виплачених доходів	
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (за нежитлові приміщення)	6413	Місцеві податки	Податок на нерухоме майно відмінне від зем ділянки, сплачене юридичними особами які є власні об'єктів нежитлової нерухомості
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (за житлові приміщення)	6413	Місцеві податки	Податок на нерухоме майно відмінне від зем ділянки, сплачене юридичними особами які є власні об'єктів нежитлової нерухомості
Плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	6414	Рентна плата	
Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	6414	Екологічний податок	Екологічний податок який справляється за викид в атмосферу забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення
Єдиний податок четвертої групи	6416	Розрахунки по єдиному податку	ЄП з с/г товаровиробників у яких частка с/г виробництва за попередній період дорівнює або перевищує 75 %
Земельний податок	6417	Плата за землю	Земельний податок
Орендна плата за земельні ділянки державної комунальної власності	6417	Плата за землю	Орендна плата з юридичних осіб
ПДВ	6415	ПДВ	ПДВ із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)

Співставлення таких даних дає можливість своєчасно знаходити розбіжності у даних підприємства та Державній податковій службі шляхом уточнення даних або виправлення помилок подаючи декларації податкові та розрахунки, та уникнення штрафних санкцій.

Аналітика сплачених та нарахованих податків і зборів на особовому рахунку у Державній податковій службі формується на основі поданих платником податків декларацій та підтверджених сплатою податків, що зазначена у банківських виписках, отриманих від Державної казначейської служби. Це дає змогу здійснювати звірку між платником податків і ДПС.

ПСП «Синюха» використовує спрощену систему оподаткування, зокрема, Єдиний податок четвертої групи, і сплачує ряд податків, таких як ПДВ, ПДФО з доходів фізичних осіб, які перебувають з підприємством у трудових або цивільно-правових відносинах, ПДФО з доходів за договорами оренди, суборенди та емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення, військовий збір (ВЗ) з доходів цих фізичних осіб, податок на нерухоме майно (як за нежитлові, так і за житлові приміщення), плату за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення, надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферу, орендну плату за земельні ділянки державної або комунальної власності, а також земельний податок.

Аналізуючи надані дані, можна зробити висновок, що 2021–2023 роки стали ключовими для фінансового оздоровлення підприємства. Хоча підприємство залишається значною мірою залежним від залучених коштів фінансових установ, здешевлення вартості цих фінансових ресурсів дозволило здійснити перезавантаження фінансових потоків на підприємстві.

Крім того, це дало можливість значно оновити парк сільськогосподарської техніки, що, у свою чергу, сприяло суттєвому зниженню собівартості вирощуваної продукції.

2.2. Механізм нарахування, обліку та сплати єдиного податку для сільськогосподарських товаровиробників

Згідно з дослідженнями, проведеними у розділі 2.1, ПСП «Синюха» є сільськогосподарським підприємством і, відповідно до визначених умов, має право застосовувати спрощену систему оподаткування на основі 4 групи єдиного податку. Підприємство зареєстровано як платник єдиного податку четвертої групи згідно з Порядком реєстрації сільськогосподарських товаровиробників, визначеним пунктом 298.8 Податкового Кодексу України. Відповідно з цим Кодексом, право на застосування спрощеної системи оподаткування надається суб'єктам господарювання, що здійснюють діяльність у сфері сільського господарства та у яких частка доходу, отриманого від реалізації власної сільськогосподарської продукції та її перероблених продуктів за попередній податковий (звітний) рік становить не менше 75% від загальної суми доходу за цей період.

Сільськогосподарський товаровиробник визначається як юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції, розведенням, вирощуванням та виловом риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках і водосховищах) та її переробкою на власних або орендованих потужностях. Це також включає переробку сировини на давальницьких умовах і здійснення операцій з її постачання.

Сільськогосподарська продукція, або сільськогосподарські товари, охоплює продукцію, що відноситься до груп 1-24 УКТЗЕД, якщо вона вирощена, відгодована, виловлена, зібрана, виготовлена або перероблена безпосередньо виробником цих товарів, а також продукцію, що була оброблена чи перероблена на власних або орендованих потужностях для подальшого продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання. Розрахунок частки товаровиробництва за 2023 рік наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва

ПСП «Синюха» за 2023 р *

№ з/п	Назва показника	Сума тис.грн	Бухгалтер рахунок
1.	Сума доходу сільськогосподарського товаровиробника, отриманого від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва, продуктів її переробки (крім підакцизних товарів, за винятком виноматеріалів виноградних (коди згідно з УКТ ЗЕД 2204 29 - 2204 30), вироблених на підприємствах первинного виноробства для підприємств вторинного виноробства, які використовують такі виноматеріали для виробництва готової продукції) та від надання супутніх послуг	56 626,7	70
1.1.	Доходи, отримані від реалізації продукції рослинництва, що вироблена (вирощена) на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, а також від реалізації продукції рослинництва закритого ґрунту	56 374,2	701
1.2.	Доходи, отримані від реалізації продукції тваринництва		702
1.3.	Доходи, отримані від реалізації продукції рибництва, виловленої (зібраної), розведеної, вирощеної у внутрішніх водоймах (озерах, ставках і водосховищах)	-	703
1.4.	Доходи, отримані від реалізації продуктів переробки продукції рослинництва (в т. ч. числі закритого ґрунту), тваринництва, рибництва, що вироблені із сировини власного виробництва на власних підприємствах та на давальницьких умовах, незалежно від територіального розміщення переробного підприємства	252,2	701
1.5.	Доходи, отримані протягом останнього податкового (звітного) періоду від надання супутніх послуг*	-	703
2.	Загальна сума валового доходу сільськогосподарського товаровиробника	53 129,2	79
3.	Величина, на яку зменшують загальну суму валового доходу сільськогосподарського товаровиробника	1 116,9	
3.1.	Сума одержаних з державного бюджету фінансової підтримки	1 116,9	719
3.2.	Сума доходу, отримана від реалізованої іноземної валюти, яка направлена на розвиток сільськогосподарського виробництва	-	711
3.3.	Сума доходу від первісного визнання та від зміни вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції, які обліковуються за справедливою вартістю	-	712
3.4.	Сума доходу, отримана від реалізації основних засобів, які перебували на балансі підприємства більше 24 місяців до місяця, у якому здійснюється їх продаж	-	743
3.5.	Сума доходу від списаної кредиторської заборгованості, по закінченню строку позовної давності	-	717
4.	Скоригований валовий дохід сільськогосподарського товаровиробника	52 012,3	
5.	Частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік, %	91,85	

* згідно документа « Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва»

Згідно з чинним законодавством, підприємство не може претендувати на застосування спрощеної системи оподаткування четвертої групи, якщо частка сільськогосподарського виробництва за попередній рік становить менше ніж 75%. У такому разі платники податків зобов'язані перейти на загальну систему оподаткування або на третю групу єдиного податку. Проте, у разі, якщо сільськогосподарський товаровиробник доведе, що він потрапив у ситуацію форс-мажорних обставин, він має право продовжити реєстрацію як платник єдиного податку, навіть без дотримання вимоги щодо частки сільськогосподарського виробництва. Для цього підприємству необхідно подати до податкового органу декларацію, а також рішення обласних рад про наявність обставин непереборної сили та перелік постраждалих підприємств. Особливо важливо зазначити, що сільськогосподарські підприємства можуть втратити право на застосування спрощеної системи оподаткування, якщо на 1 січня базового (звітного) року вони мають податковий борг, за винятком безнадійного боргу, що виник унаслідок форс-мажорних обставин. Для підтвердження цих обставин підприємство має отримати сертифікат у Торгово-промисловій палаті України, що підтверджує настання форс-мажорних умов.

ПСП «Синюха», як платник єдиного податку четвертої групи, звільняється від обов'язку нарахування, сплати та подання звітності з податку на прибуток підприємств та податку на майно (окрім земельного податку, що стосується земель, не використовуваних для сільськогосподарського товарного виробництва), а також з рентної плати за спеціальне використання води. Інші податки та збори підприємство сплачує в загальному порядку.

При визначенні об'єкта оподаткування враховуються тільки земельні ділянки, права власності та користування якими зареєстровані згідно з чинним законодавством. Отже, об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у власності або оренді, включаючи ділянки, надані за умовами оренди або емфітевзису.

Згідно з пунктом 292^{1.2} Податкового кодексу, базою оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є нормативна грошова оцінка 1 гектару сільгоспугідь з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного на 1 січня базового податкового року, а також нормативна грошова оцінка земель водного фонду в розрізі ріллі в області з урахуванням індексації. Таким чином, розмір єдиного податку четвертої групи безпосередньо залежить від розміру земельних ділянок, які використовуються в діяльності ПСП «Синюха», та їх нормативно-грошової оцінки, що відображено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Обсяг земельного банк ПСП «Синюха» 2019-2023 рр.

Власники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Орендована у фізичних осіб власників земельних паїв	1631,8	1587,64	1584,5	1560,65	1580,11
За договорами емфітевзису	-	-	-	-	-
Власна	-	-	-	-	-
Орендовано в органах місцевого самоврядування	95,5	95,5	95,5	95,5	95,5
Всього	1 727,3	1683,14	1680,0	1656,15	1675,61

Інформація щодо нормативно-грошової оцінки землі береться з технічної документації, що стосується конкретної земельної ділянки. Якщо ж оцінка конкретної ділянки не була проведена (що означає відсутність інформації в Державному земельному кадастрі України), то для визначення бази оподаткування слід використовувати нормативно-грошову оцінку одиниці площі угідь на рівні області.

Дані про нормативно-грошову оцінку ріллі в межах областей можна знайти в додатку 1 до Порядку № 262. Інформація про нормативно-грошову оцінку інших сільськогосподарських угідь публікується на офіційному веб-сайті Державного земельного кадастру України (land.gov.ua).

У розділі «Напрями діяльності» на сайті розміщено спеціальний підрозділ, що присвячений грошовій оцінці земель, де у вигляді таблиці

містяться показники нормативно-грошової оцінки 1 гектара угідь для різних регіонів країни. Така таблиця також дублюється на офіційному порталі Державної податкової служби України (dfs.gov.ua) в розділі «Довідники» [68].

коєфіцієнти індексації, які застосовуються до нормативно-грошової оцінки сільськогосподарських угідь, розраховуються відповідно до пункту 289.2 Податкового кодексу України, шляхом ділення індексу споживчих цін на 100. Ці коефіцієнти щорічно публікуються Державним земельним кадастром України. Важливо зазначити, що ці коефіцієнти застосовуються кумулятивно, тобто для різних періодів нормативно-грошової оцінки землі коефіцієнти множаться між собою, що забезпечує коректний розрахунок бази оподаткування [68].

Таблиця 2.10.

Основні ставки податку єдиного податку четвертої групи для платників на 2014-2024 роки

Категорія (тип) земель	Роки			
	2014	2015	2016	2017-2024
- для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільгоспугідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту)	0,15	0,45	0,81	0,95
- ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях	0,09	0,27	0,49	0,57
- багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях)	0,03	0,09	0,16	0,19
- для земель водного фонду	0,45	1,35	2,43	2,43
- для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту	1	3	5,4	6,33
- для сільськогосподарських угідь, на яких розташовані будівлі, споруди віднесені до підкласу «Будівлі для птахівництва»	-	-	-	50

Порядок здійснення розрахунку податкового зобов'язання ПСП «Синюха» представлено в табл. 2.11

Таблиця 2.11.

Розрахунок податкового зобов'язання ПСП «Синюха» з єдиного податку четвертої групи за 2024 рік (згідно под. декларації)

№ з/п	Категорія земель	Площа земельної ділянки ⁶	Нормативна грошова оцінка одиниці площі земельної ділянки	Ставка податку (% до нормативної грошової оцінки земельної ділянки)	Річна сума податку (к.3хк.4хк.5/100)	I квартал	II квартал	III квартал	VI квартал	
						к. 6х10 /100 / (кількість календарних днів у кварталі) х (кількість календарних днів користування та/або володіння землею)	к. 6х50 /100 / (кількість календарних днів у кварталі) х (кількість календарних днів користування та/або володіння)	к. 6х30 /100 / (кількість календарних днів у кварталі) х (кількість календарних днів користування та/або володіння)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	Землі сільськогосподарського призначення (сільськогосподарські угіддя, у тому числі для сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (виращуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті)									
1.1	всього									
1.1.1	Рілля	9.1001	20932.85	0.95	1809.66	180.97	180.97	904.83	542.89	
1.1.2	Рілля	9.0997	18293.8	0.95	1581.45	158.15	158.15	790.73	474.42	
1.1.3	Рілля	8.4575	19642.5	0.95	1578.2	157.82	157.82	789.1	473.46	
									
1.2.3	Сіножаті	23.2822	5116.38	0.95	1131.65	113.17	113.17	565.83	339.48	
1.2.4	Сіножаті	21.9994	6522.33	0.95	1363.13	136.31	136.31	681.57	408.94	
1.3.1	Пасовища, всього	22.0923	4868.99	0.95	1021.89	102.19	102.19	510.95	306.56	
1.4.1	Багаторічні насадження, всього	24.4539	35646.33	0.57	4968.64	496.86	496.86	2484.32	1490.6	
2 ⁸	Землі водного фонду, всього									
3	Нараховано на 2021 рік, усього (сума р. 1, 2 к. 7-10)				642038.9	64 204.16	64 204.16	321 020.36	192 610.22	
4 ⁸	Нараховано на - рік за даними раніше поданої декларації (р.3 декларації, що уточнюється)									
5 ^у	Нараховано до збільшення податкового зобов'язання на - рік на періоди, за якими не настав термін									
5 ^у	Нараховано до зменшення податкового зобов'язання на - на періоди, за якими не настав термін сплати									
7 ⁸	Розмір заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів або періодів поточного року, за									
8 ^у	Розмір завищення податкового зобов'язання минулих податкових періодів або періодів поточного року, за									
9 ^у	Сума штрафу (к. 7-10 р. 7х3 % або 5 %)									
10 ¹⁰	Сума пені									
П ⁹	Пояснення (розкриття) окремих результатів фінансово-господарської діяльності							на	-	арк.
12	Доповнення до Податкової декларації (заповнюється і додається відповідно до пункту 46.4 статті 46 глави 2 розділу II Податкового кодексу України)							на	-	арк.

Податковим (звітним) періодом для подання звітності є календарний рік, що охоплює період з 1 січня по 31 грудня. Річна сума єдиного податку четвертої групи перераховується до місцевого бюджету, за місцем розташування земельної ділянки, протягом 30 к. днів після закінчення звітного кварталу, у таких пропорціях: у I кварталі – 10% річної суми податку; у II кварталі – 10%; у III кварталі – 50%; у IV кварталі – 30% [3].

Особа, яка відповідає вимогам для платників єдиного податку четвертої групи, повинна подати до органу Державної податкової служби звітність, склад якої визначено підпунктом 298.8.1 Податкового кодексу України. Важливо зазначити, що реєстрацію платника податку необхідно щороку підтверджувати, подаючи такий самий пакет звітності, як і для первинної реєстрації [69]. Сільськогосподарські товаровиробники, які є юридичними особами, подають звітність з єдиного податку як за місцем своєї реєстрації, так і за місцем розташування земельних ділянок, що перебувають у їх власності та користуванні (див. табл. 2.12) [70].

Таблиця 2.12.

Склад звітності для реєстрації/підтвердження реєстрації платником
ЄП юридичних осіб

№ п/п	Звітність, що подається до органу ДФС за місцем		Чим затверджена форма
	реєстрації підприємства	розташування земельної ділянки	
1	Загальна Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи (щодо всієї площі земельних ділянок, з яких стягують податок)	Звітна Податкова декларація платника єдиного податку четвертої групи (окремо за кожною земельною ділянкою)	Наказ № 394 від 24.11.022
2	Відомості про наявність земельних ділянок (щодо всієї площі ділянок, з яких справляється податок)	Відомості про наявність земельних ділянок (за ділянками, які знаходяться на території конкретного органу місцевого самоврядування)	
3	Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва		Наказ № 772

Кінцевий термін подання звітності з ЄП - не пізніше 20 лютого (включно) звітного року.

2.3. Механізм нарахування, обліку і сплати ПДФО й воєнного збору та інших соціальних зобов'язань підприємством

Згідно з Податковим кодексом України, платниками податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) є фізичні особи-резиденти, які отримують доходи як з джерел їх походження в Україні, так і іноземні доходи; фізичні особи-нерезиденти, які отримують доходи в Україні; а також податкові агенти, якими є підприємства, що нараховують заробітну плату найманим працівникам або орендну плату особам, у яких орендують земельні ділянки для господарської діяльності. ПСП «Синюха», як податковий агент, зобов'язане нараховувати, утримувати та сплачувати ПДФО із доходів, випланих фізичним особам, від імені та за рахунок цих осіб, вести податковий облік і подавати відповідну звітність до контролюючих органів (пп. 14.1.180 ПК) [2].

Об'єкт оподаткування залежить від категорії платника податку:

Для резидентів об'єктом оподаткування є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, включаючи доходи, отримані в Україні, що підлягають остаточному обкладенню ПДФО при їх нарахуванні або виплаті, а також доходи, отримані за межами України.

Для нерезидентів об'єктом оподаткування є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, отриманий в Україні, включаючи доходи, що підлягають остаточному обкладенню ПДФО при їх нарахуванні.

Зазвичай для більшості видів доходів застосовується єдина ставка ПДФО у розмірі 18% від суми доходу. До таких доходів належать: доходи, отримані від роботодавця, доходи від підприємницької, незалежної професійної діяльності та інших видів діяльності, доходи від продажу рухомого майна (якщо протягом звітного року було продано два і більше об'єктів рухомого майна), а також доходи від продажу нерухомого майна. Однак для окремих видів доходів, відповідно до статті 167 та інших норм розділу IV

Податкового кодексу України, передбачені інші ставки, зокрема 0%, 5%, 9% (див. табл. 2.13) [72].

Таблиця 2.13

Ставки ПДФО при оподаткуванні доходів, отриманих від роботодавця, доходів від підприємницької, незалежної професійної та інших видів діяльності, доходи від продажу нерухомого (рухомого) майна в Україні [2]

№ з/п	Вид доходу	Норма ПК	Розмір ставки
Доходи, отримані від роботодавця			
1	Зарплата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати або інші виплати та винагороди, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку із трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами (далі - ЦПД)	П. 167.1, пп. 164.2.1, 164.2.2.	18 %
2	Сума зайво витрачених коштів, отриманих на відрядження або під звіт, не повернутих у встановлений строк	Пп. 170.9.1	18 %
3	Кошти або вартість майна (послуг), які надаються роботодавцем як допомога на поховання платника податків, у сумі перевищення над величиною подвоєного місячного прожиткового мінімуму, установленого для працездатної особи на 1 січня звітного року, помноженою на 1,4 та округленою до найближчих 10 грн.	Пп. «б» пп. 165.1.22	18 %
Доходи від підприємницької, незалежної професійної та інших видів діяльності			
4	Доходи, отримані фізособами-підприємцями на загальній системі оподаткування	П. 177.1	18 %
5	Доходи громадян, отримані протягом року від провадження незалежної професійної діяльності	П. 178.2	18 %
Доходи від продажу рухомого майна			
6	Дохід від продажу (обміну) резидентом об'єкта рухомого майна (крім винятку, наведеного в п. 7 цієї таблиці)	П. 173.1	5 %
7	Дохід від продажу (обміну) резидентом протягом звітного року одного з об'єктів рухомого майна у вигляді легкового авто та/або мотоцикла, та/або мопеда	П. 173.2	-
8	Дохід від продажу (обміну) протягом звітного року двох і більше об'єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля та/або мотоцикла, та/або мопеда	П. 173.2	18 %
Доходи від продажу нерухомого майна			
9	Дохід від продажу резидентом (обміну) не частіше одного разу протягом звітного року житлового будинку, квартири або їх частини, кімнати, садового (дачного) будинку, а також земельної ділянки, що не перевищує норми безплатної передачі, визначеної ст. 121 ЗК, і за умови перебування такого майна у власності платника податків понад 3 роки (за винятком майна, отриманого в спадщину)	П. 172.1	-
10	Дохід від продажу резидентом протягом звітного року більше одного з об'єктів нерухомості, зазначених у п. 172.1 ПК (див. п. 9 цієї таблиці), або від продажу об'єкта нерухомості, не зазначеного в цьому пункті	П. 172.2	18 %
11	Дохід від продажу резидентом (обміну) об'єкта незавершеного будівництва		
* Доходи нерезидента обкладаються ПДФО за ставкою 18 % (п. 173.6, 172.9 ПК).			

Необхідно звернути увагу на обов'язковість застосування податкової соціальної пільги при нарахуванні ПДФО. Податкова соціальна пільга являє собою суму, на яку платник податку на доходи фізичних осіб має право зменшити суму ПДФО, що підлягає утриманню з його місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати [4]. Це дозволяє зменшити податкове навантаження на платника податків і сприяє зниженню соціальної нерівності шляхом надання пільг найбільш вразливим категоріям працівників.

Таблиця 2.14

Основні умови отримання податкової соціальної пільги платником податків в Україні

Основні умови отримання ПСП платником податків	Розмір ПСП
Дохід за місяць від одного роботодавця у вигляді зарплати не перевищує граничний розміру, який дорівнює розміру прожиточного мінімуму (ПМ) для працездатної особи помноженого на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн. (формула: $ПМ \times 1,4$)	$ПМ \times 50\%$
Залежно від підстав для застосування можна виділити дві групи ПСП: - «на себе» (залежить від статусу самого працівника) - загальна (граничний розмір з-п $ПМ \times 1,4$) - підвищена (граничний розмір з-п $ПМ \times 1,4$) - максимальна (граничний розмір з-п $ПМ \times 1,4$) - «на дітей» (їх застосування залежить від того, скільки дітей (не менше 2-х) утримує працівник і від наявності інвалідності в цих дітей) - звичайна (граничний розмір з-п $ПМ \times 1,4 \times \text{к-сть дітей}$) - підвищена (граничний розмір з-п $ПМ \times 1,4 \times \text{к-сть дітей}$)	$ПМ \times 50\%$ $ПМ \times 50\% \times 150\%$ $ПМ \times 50\% \times 200\%$ $ПМ \times 50\% \times 100\%$ x x кількість дітей $ПМ \times 50\% \times 150\% \times$ x кількість дітей
ПСП застосовується за одним із місць роботи. При цьому працівник може вибрати будь-яке місце роботи (основне або за сумісництвом)	
Якщо працівник має право на декілька ПСП, то йому надається одна, більша за розміром пільга	
На отримання ПСП має право скористатися тільки один із батьків	
Для застосування ПСП працівник повинен подати заяву довільної форми, та документи, що підтверджують право на ПСП, установлені «Порядком подання документів на отримання ПСП» №1227 від 29.12.2010р затверджених Постановою КМУ та ст. 169.2.2 ПКУ), (свідоцтво про: народження, про шлюб, про смерть, копія рішення про опікунство, пенсійне посвідчення, довідка тощо.)	

Особливу увагу слід приділити тому, що платник ПДФО, тобто фізична особа, має право на податкову знижку. Податкова знижка є сумою певних

витрат, які документально підтверджені та здійснені фізичною особою (не суб'єктом господарювання) протягом звітного року. Ці витрати дозволяють зменшити загальну суму річного оподаткованого доходу, отриманого фізичною особою у вигляді заробітної плати за підсумками цього звітного року. (див. табл. 2.15).

Таблиця 2. 15

Основні умови отримання податкової знижки платником податків [4]

Витрати, що включаються до податкової знижки	Обмеження в сумі отримання податкової знижки
Частина суми процентів, сплачених платником податків за користування іпотечним житловим кредитом (пп. 166.3.1 ПК)	До складу податкової знижки може бути включена тільки сума, яка визначається шляхом множення суми процентів, фактично сплачених фізособою-позичальником протягом звітного року в рахунок погашення іпотечного житлового кредиту, на коефіцієнт (п. 175.2 ПК), розрахований за формулою (п. 175.3 ПК) $K = MP : \Phi П,$ де МП - мінімальна загальна площа житла, що = 100 м ² ; ФП - фактична загальна площа житла,
Пожертвування або благодійні внески (пп. 166.3.2 ПК)	Розмір внесків не повинен перевищувати 4 % суми нарахованої заробітної плати за звітний рік.
Витрати на навчання (пп. 166.3.3 ПК)	Послуги навчання повинні надаватися тільки вітчизняним навчальним закладом. Загальна сума податкової знижки, нарахована платнику податку у звітному податковому році, не може перевищувати суми річного загального оподаткованого доходу платника податку, нарахованого як заробітна плата зменшена на ПСП.
Страхові внески (страхові премії) за договорами довгострокового страхування життя; недержавне пенсійне страхування; (пп.166.3.5 ПК)	Якщо зазначені платежі сплачувалися платником податків безпосередньо за себе, то податкова знижка не повинна перевищувати величину, що дорівнює розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 грн., із розрахунку за кожний повний або неповний місяць року, протягом якого діяв договір
Оплата вартості державних послуг, пов'язаних із усиновленням	До складу податкової знижки включається вся сума оплати вартості державних послуг, пов'язаних із усиновленням дитини, у т. ч. сплата держмита.
Сума коштів, сплачених у зв'язку з переобладнанням транспортного засобу (пп. 166.3.7 ПК)	Сума здійснених платником податків витрат на переобладнання автотранспорту, які включаються до податкової знижки, не повинна перевищувати суму нарахованої йому в звітному році зарплати

Скористатись правом на податкову знижку фізична особа самостійно

реалізує через подання декларації до ДПС за місцем реєстрації.

Таблиця 2.16

Облікова чисельність працівників в розрізі місяців звітної четвертого кварталу ПСП «Синюха» за 2024 рік

Показники	Період		
	жовтень	листопад	Грудень
Середньооблікова кількість штатних працівників за звітний період, осіб	34	34	34
працівників, яким відповідно до чинного законодавства встановлено інвалідність, осіб	1	2	1
працівників, що мають додаткові гарантії в сприянні працевлаштуванню	-	-	-
Облікова кількість штатних працівників	37	38	37
Кількість застрахованих осіб у звітному періоді, яким нараховано заробітну плату/(крім осіб, яким у звітному періоді нараховано грошове забезпечення)	34	35	34
Кількість застрахованих осіб, яким у звітному періоді нараховано грошове забезпечення	-	-	-
Кількість застрахованих осіб у звітному періоді з числа непрацюючих інших з подружжя працівників дипломатичної служби, яким нараховано єдиний внесок	-	-	-
Жінок	12	12	12
Чоловіків	25	26	25
Кількість створених нових робочих місць у звітному періоді	-	-	-

Таблиця 2.17

Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого ПДФО та військового збору ПСП «Синюха» за листопад 2024р.

Реєстраційний номер облікової картки платника податків	Сума доходу		Сума ПДФО		Сума військового збору		Ознака доходу	Дата		Ознака податкової пільги
	нарахованого	перерахованого	нарахованого	перерахованого	нарахованого	перерахованого		прийняття на роботу	звільнення з роботи	
2755819133	10000,0	10000,0	1800,0	1800,0	150,0	150,0	101			
1979311284	7700,0	7700,0	1386,0	1386,0	115,5	115,5	101		03.11.24	
...
2990515130	13500,0	13500,0	2430,0	2430,0	202,5	202,5	195			
...			
2755819133	8050,0	8050,0	-	-	-	-	157			
Всього	1400281	1400281	106375	106375	8864	8864	x	x	X	X

Згідно з Податковим кодексом, усіх платників єдиного соціального внеску (ЄСВ) можна поділити на дві основні групи:

страхувальники-роботодавці, які нараховують і сплачують ЄСВ за застрахованих осіб.

застраховані особи, які нараховують і сплачують ЄСВ за себе [73].

ПСП «Синюха» як страхувальник-роботодавець належить до першої групи. База нарахування та ставка ЄСВ залежать від категорії роботодавця, працівника та виду виплати (див. табл. 2.17). У більшості випадків ставка ЄСВ становить 22 %, а для підприємств та всеукраїнських громадських організацій людей з інвалідністю - 5,3 %. В 2024 році для підприємців-роботодавців запропоновано застосовувати ставку ЄСВ для працівників з інвалідністю на рівні 8,41 %.

Якщо база нарахування ЄСВ не перевищує мінімальну заробітну плату, установлену законодавством для місяця, за який отримано дохід, ЄСВ розраховується як добуток мінімальної заробітної плати та ставки внеску. Водночас база нарахування ЄСВ не повинна перевищувати максимальну величину, що дорівнює 15 мінімальних заробітних плат, встановлених Законом України «Про державний бюджет України». Інформацію про базу нарахування та ставки ЄСВ для застрахованих осіб і інших платників буде представлено в табл. 2.18 [73].

Основні правила сплати ЄСВ роботодавцями визначаються Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». ЄСВ сплачується в безготівковій формі виключно в національній валюті. ЄСВ підлягає сплаті незалежно від фінансового стану підприємства, при цьому зобов'язання зі сплати внеску виконуються в першу чергу та мають пріоритет перед іншими зобов'язаннями, включаючи податки та інші обов'язкові платежі, за винятком зобов'язань щодо виплати зарплати (доходу). Механізм нарахування доходу та єдиного внеску для найманих працівників у ПСП «Синюха» за місяці четвертого кварталу 2024 року наведено в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18

Нарахування доходу та єдиного внеску за найманими працівниками в розрізі місяців звітного четвертого кварталу 2024 року ПСП «Синюха», грн

Показники	Період, 2024 р		
	жовтень	Листопад	Грудень
Загальна сума нарахованого доходу, усього у т.ч.	723 146,94	1 067 328,72	768 348,23
- сума нарахованої заробітної плати	726 146,94	1 049 555,49	768 348,23
- сума винагороди за договорами цивільно-правового характеру	-	-	-
- сума оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності, що здійснюється за рахунок коштів платника податків	-	10 752,09	-
- сума допомоги по тимчасовій непрацездатності, яка виплачується за рахунок коштів фонду соціального страхування	-	7 021,14	-
Сума нарахованого доходу у межах максимальної величини, на яку нараховується єдиний внесок,	723 146,94	1 067 328,72	768 348,23
- Роботодавцями (22%)	726 146,94	1 049 555,49	768 348,23
- Підприємствами, установами і організаціями, фізичними особами - підприємцями, у тому числі тими, які обрали спрощену систему оподаткування, працюючим особам з	-	-	-
Нараховано єдиного внеску, усього у т.ч.	157 635,01	232 1887,03	167 577,15
- на суми нарахованої роботодавцями заробітної плати, винагороди за виконані роботи (надані послуги) за цивільно-правовими договорами, оплати допомоги по тимчасовій непрацездатності та допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами	156 733,22	230 562,44	166 673,99
- на суми заробітної плати, нарахованої підприємствами, установами і організаціями, у тому числі фізичними особами - підприємцями, у т. ч. тими, які обрали спрощену систему оподаткування працюючим особам з інвалідністю	901,79	1 624,59	903,16
- на суми заробітної плати, нарахованої підприємствами, установами і організаціями, працюючим особам з інвалідністю (22 %)	2 359,03	4 249,86	2 362,60
Загальна сума єдиного внеску, що підлягає сплаті за звітний квартал, усього	557 399,01		

У загальному підсумку ПСП «Синюха» сплатила єдиний соціальний внесок у розмірі 557 399,01 грн і обліковується на бухгалтерському рахунку К 651. Згідно з чинним законодавством, ЄСВ за відповідний базовий звітний період повинен бути сплачений не пізніше 20 числа наступного місяця. ПСП «Синюха» також виконує функцію податкового агента щодо сплати

військового збору (ВЗ). Згідно з вимогами Податкового кодексу України, військовий збір сплачується за ставкою 1,5 %, а з 01.12.2024 року ставка військового збору збільшується до 5 % та сплачується одночасно з нарахуванням і сплатою податкових зобов'язань з податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Об'єктом обкладення військовим збором є доходи, визначені в статті 163 Податкового кодексу України, тобто загальний оподатковуваний місячний або річний дохід працівника. Відповідно, доходи, які підлягають обкладенню ПДФО, одночасно є об'єктом обкладення військовим збором. Ставки ПДФО регулюються статтею 167 Податкового кодексу України, що наводиться в таблиці 2.19 [2].

Таблиця 2.99

Ставки ПДФО і ВЗ, які застосовуються податковими агентами з 01.12.24 р до окремих видів доходів в Україні

№ з/п	Об'єкт оподаткування	Розмір ставки, %	
		ПДФО	ВЗ
1	зарплата, винагорода за цивільно-правовими договорами та інші доходи фізосіб (крім окремих доходів, звільнених від оподаткування)	18	5
2	Дивіденди за акціями та корпоративними правами, нарахованими резидентами - платниками податку на прибуток	5	
3	Дивіденди за акціями та/або інвестиційними сертифікатами, корпоративними правами, нарахованими нерезидентами, інститутами спільного інвестування та суб'єктами господарювання, які не є платниками податку на прибуток	9	
4	Пасивні доходи, крім дивідендів, зазначених у п. 2 та 3 цієї таблиці	18	
5	зарплата, винагорода за цивільно-правовими договорами та інші доходи фізосіб військовозобов'язаним	18	1
6	Дохід від продажу (обміну) протягом звітного податкового року одного з об'єктів рухомого майна у вигляді легкового автомобіля, та/або мотоцикла та/або мопеда '	-	-
7	Дохід від продажу протягом звітного податкового року об'єкта рухомого майна крім зазначеного в п. 5 цієї таблиці	5	5
8	Дохід від продажу не частіше одного разу протягом звітного податкового року нерухомого майна, переліченого в п. 172.1 ПК, що перебувало у власності більш як 3 роки або було успадковане	-	-
9	Дохід від продажу протягом звітного податкового року більш як одного з об'єктів нерухомості, наведених у п. 7 цієї таблиці, або від продажу іншого об'єкта нерухомості, у тому числі об'єкта незавершеного будівництва	5	5

Висновки до другого розділу

1. На прикладі ПСП «Синюха», реального аграрного підприємства, яке обробляє 1 560,65 га землі, має 38 штатних працівників та 523 орендодавців земельних ділянок, а основними видами діяльності є вирощування зернових, технічних, олійних та овочевих культур, було визначено його податкове навантаження. ПСП «Синюха» перебуває на спрощеній системі оподаткування за Єдиним податком четвертої групи та сплачує низку податків, серед яких ПДВ, ПДФО з доходів фізичних осіб, зайнятих на основі трудових чи цивільно-правових договорів, ПДФО з доходів за договорами оренди та суборенди земельних ділянок, військовий збір, податок на нерухоме майно (нежитлові та житлові приміщення), плату за користування надрами, орендну плату за земельні ділянки державної та комунальної власності, земельний податок та інші. Підприємство займає одне з перших місць серед найбільших платників податків Новоархангельської об'єднаної територіальної громади, щорічно сплачуючи значні суми до бюджету, що варіюються від 3 до 5 млн грн. У 2022 році сума податків та зборів, сплачених підприємством, становила 6744,1 тис. грн, а в 2023 році — 6151,3 тис. грн. Податки на 1 га землі становлять від 4845,53 до 6494,99 тис. грн.

2. Підприємство зареєстроване як платник єдиного податку четвертої групи відповідно до Порядку реєстрації сільськогосподарських товаровиробників, оскільки займається сільськогосподарською діяльністю, а частка доходу від реалізації власної сільськогосподарської продукції та її переробки становить не менше 75 % загального доходу. Об'єктом оподаткування є площа земель сільськогосподарського призначення, що перебувають у власності або користуванні, зокрема на умовах оренди чи емфітевзису. Розмір податкового зобов'язання визначається через добуток нормативно-грошової оцінки земельних ділянок і податкових ставок, зазначених у Податковому кодексі. Для ріллі застосовується коефіцієнт 0,95,

в результаті чого розмір єдиного податку четвертої групи складає 505,8 тис. грн.

3. ПСП «Синюха» є податковим агентом, що нараховує та утримує ПДФО з доходів фізичних осіб, зокрема з заробітної плати найманих працівників та орендної плати, виплаченої орендодавцям земельних ділянок. Підприємство зобов'язане нараховувати, утримувати та перераховувати ПДФО до бюджету за ставкою 18 % від суми виплаченого доходу за мінусом соціальних пільг. Крім того, нараховується військовий збір за ставкою 1,5 %, яка з 1 грудня 2024 року збільшиться до 5 %. Єдиний соціальний внесок нараховується на фонд виплачених доходів за ставкою 22 %. Сплата ЄСВ регулюється відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

4. ПСП «Синюха» є платником орендної плати за земельні ділянки, уклавши договір оренди з органом місцевого самоврядування на земельні ділянки державної та комунальної власності. Орендована площа є об'єктом обкладення орендною платою. Податковий кодекс встановлює максимальні ставки земельного податку для земель, на яких проведено нормативно-грошову оцінку. Для сільськогосподарських земель ставки можуть становити від 0,3 % до 1 % від їх оцінки.

5. Підсумовуючи, можна відзначити, що ПСП «Синюха» є прикладом успішного сільськогосподарського підприємства, яке ефективно здійснює свою діяльність з урахуванням податкових вимог, активно впроваджує новітні технології та методи організації виробництва, одночасно підтримуючи високий рівень соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Це дозволяє підприємству не лише залишатися конкурентоспроможним на ринку, а й вносити вагомий вклад у розвиток сільськогосподарського сектору України

РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ З ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО- ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

3.1. Розширення напрямів фіскального просторого на засадах використання мінімального податкового зобов'язання

Інформація про мінімальне податкове зобов'язання на 1 га сільськогосподарських земель набуває актуальності та викликає стурбованість серед сільськогосподарських підприємств і власників земельних ділянок. Це зумовлено тим, що в багатьох випадках нові правила можуть призвести до збільшення податкового навантаження на землевласників і землекористувачів. Верховна Рада України ухвалила Закон № 1914-IX від 30 листопада 2021 року, який набрав чинності 1 січня 2022 року, запроваджуючи обов'язок визначати та, за необхідності, сплачувати МПЗ.

Загальні положення, що стосуються МПЗ, викладені в статті 38¹ Податкового кодексу України (ПК). Визначення МПЗ надано у підпункті 14.1.1142 ПК. МПЗ є мінімальною сумою податкового зобов'язання, яку необхідно сплатити за податки, збори та інші платежі, контроль за справлянням яких покладається на податкові органи. Це зобов'язання пов'язане з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції, а також з використанням земель сільськогосподарського призначення (власність, оренда, суборенда, емфітевзис, постійне користування). МПЗ розраховується відповідно до положень ПК і визначається для кожної земельної ділянки, яка використовується юридичними чи фізичними особами (в тому числі фізичними особами-підприємцями). Тобто, МПЗ є мінімальним податковим зобов'язанням, яке повинні сплачувати власники чи користувачі земель сільськогосподарського

призначення, незалежно від того, чи використовуються ці ділянки для вирощування сільгосппродукції.

Сума МПЗ зменшується на загальну суму податків, зборів і обов'язкових платежів, які вже були сплачені власником або користувачем земельної ділянки у звітному році. Формула для розрахунку суми до сплати виглядає так: Сума до сплати = МПЗ - Загальна сума сплачених податків

Якщо результат розрахунку є додатним, то різницю необхідно доплатити до бюджету. Якщо ж сума виявиться від'ємною, додаткові платежі не потрібні. Перше застосування МПЗ відбудеться за підсумками 2022 року, що є першим роком, за який буде визначатися МПЗ (пункт 64 підрозділу 10 розділу XX ПК). Таким чином, перше обчислення та сплата МПЗ відбудуться в 2023 році за результатами 2022 року. Штрафні санкції за несплату різниці між МПЗ і сумою сплачених податків не будуть застосовуватися в 2022 році (пункт 65 підрозділу 10 розділу XX ПК) [2].

ПЗ визначається тільки для земельних ділянок, що є сільськогосподарськими угіддями, відповідно до частини 2 статті 22 Земельного кодексу України. До сільськогосподарських угідь належать: рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги (рілля, що тривалий час не обробляється). Якщо земельна ділянка належить до земель сільськогосподарського призначення, але не є сільськогосподарським угіддям (наприклад, господарські шляхи, лісові смуги, землі під будівлями та дворами), то МПЗ для таких земель не визначається.

На період здійснення військових дій, МПЗ для сільськогосподарських угідь, розташованих на тимчасово окупованих територіях та/або на територіях населених пунктів на лінії зіткнення, не визначається.

Податковий кодекс містить дві формули для обчислення МПЗ:

1. Для земель, для яких проведено нормативну грошову оцінку (НГО).
2. Для земель, для яких НГО не проведено.

Перша формула для земель з нормативною грошовою оцінкою надається в підпункті 38¹.1.1 ПК.

$$\text{МПЗ} = \text{НГО} \times \text{К} \times \text{М}/12 \quad [1]$$

де

НГО - НГО відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого ПК для справляння плати за землю

К - коефіцієнт, який становить 0,05;

М - кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (у т. ч. на умовах емфітевзису) платника податків.

Друга формула має такий вигляд (пп. 38¹.1.2 ПК)

$$\text{МПЗ} = \text{НГО} \times 5 \times \text{К} \times \text{М}/12 \quad [2]$$

S – площа земельної ділянки, га

Згідно з нормами Податкового кодексу України, для розрахунку мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) за 2022 та 2023 роки застосовується коефіцієнт К, значення якого становить 0,04 (пункт 67 підрозділу 10 розділу XX ПК). Таким чином, для зазначених періодів МПЗ дорівнює 4% від нормативної грошової оцінки (НГО) земельної ділянки. Починаючи з 2024 року, МПЗ буде становити 5% від НГО.

МПЗ визначається за період володіння або користування земельною ділянкою, що припадає на відповідний податковий (звітний) рік. Враховується рух земельних ділянок протягом року, оскільки деякі ділянки можуть втратити право власності чи користування, а інші можуть бути передані в оренду.

При розрахунку МПЗ також необхідно враховувати податки, які зменшують суму податкового зобов'язання для перерахунку до бюджету, залежно від системи оподаткування, на якій перебуває платник податків (див. таблицю 3.1).

Таблиця 3.1

Податки, збори, платежі та витрат на оренду земельних ділянок сплачені платниками єдиного податку на суму яких зменшується мінімальне податкове зобов'язання

Податки, збори платежі та витрат на оренду земельних ділянок	ФОП – сімейні ФГ (297 ^{1.2})	II гр. (297 ^{1.2})	III гр. с/г дохід від загального		IV гр. (297 ^{1.5})
			< 75 % (297 ^{1.4})	> 75 % (297 ^{1.3})	
Податок на прибуток підприємств (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної)	+			+	+
Податок на прибуток підприємств у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за звітний період (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної) за податковий (звітний) рік	+		+		
Єдиний податок (ЄП)	+	+		+	+
ЄП, сплачений платником ЄП III групи у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік			+		
ЄП, сплачений платником ЄП II групи, у разі переходу на III групу в податковому (звіт) році			+		
ПДФО та ВЗ з доходів (чистого оподаткованого доходу) від продажу (реалізації) власної сільськогосподарської продукції (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної)		+	+	+	+
ПДФО та ВЗ з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб)	+	+	+	+	+
ПДФО та ВЗ з доходів фізичних осіб за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення	+	+	+	+	+
ПДФО та ВЗ з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником ЄП II групи у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб)	+	+			
ПДФО та ВЗ з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником ЄП III групи у трудових або цивільно-правових відносинах (крім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб), у розмірі, пропорційному частці сільськогосподарського товаровиробництва такого платника за податковий (звітний) рік	+		+		
Земельний податок за земельні ділянки, віднесені до сільськогосподарських угіль, які використовуються такими платниками для здійснення підприємницької діяльності (у разі переходу в податковому (звітному) році на спрощену систему оподаткування із загальної)	+	+	+	+	+
Рентна плата за спеціальне використання води (у разі її сплати)	+	+		+	+
20 % витрат на сплату орендної плати за віднесені до угіль земельні ділянки, орендодавцями яких є юридичні особи, та/або які перебувають у державній чи комунальній власності	+	+	+	+	+

Мінімальне податкове зобов'язання передбачає певні правила й винятки для розрахунку, зокрема залежно від групи власників чи користувачів земельних ділянок та застосовуваної ними системи оподаткування. Включені до переліку податків і зборів можуть варіюватися, однак загальний список для більшості груп власників земель виглядає так:

- основний податок (наприклад, податок на прибуток чи єдиний податок),
- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір із заробітної плати та орендної плати,
- земельний податок для земель сільськогосподарських угідь,
- рентна плата за спеціальне водокористування,
- орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності (в межах 20% сплаченої суми).

При цьому зазначено, що ЄСВ не включається до цього переліку, хоча він є основним податком для юридичних осіб.

Інші податки, як-от рентна плата за користування корисними копалинами або податок на нерухомість, не зменшують МПЗ. Розрахунок МПЗ здійснюється за період володіння або користування земельною ділянкою, що припадає на звітний рік. У разі передачі права власності чи користування протягом року МПЗ визначатиметься відповідно до наступного механізму:

- попередній власник (користувач) відповідає за період до місяця, в якому припинився його право,
- новий власник (користувач) сплачує МПЗ за період після набуття права.

Якщо для фізичних осіб-підприємців основним видом діяльності не є вирощування сільгосппродукції, але вони мають у власності або користуванні сільгоспугіддя, то вони також повинні сплачувати МПЗ. Проте для таких осіб є особливості розрахунку додаткової різниці.

Крім того, ПК надає два типи пільг:

- для фізичних осіб-підприємців, які займаються фермерським господарством, коефіцієнт К при обчисленні МПЗ застосовується у половинному розмірі, що зменшує податкове навантаження.

- МПЗ не визначається для земельних ділянок, що використовуються дачними та садівничими кооперативами, а також для земель запасу, не витребуваних земельних часток та ділянок, постраждалих від Чорнобильської катастрофи.

Таким чином, розрахунок МПЗ для сільгоспугідь передбачає цілу низку специфічних умов і вимог, що повинні враховувати всі власники та користувачі земельних ділянок, віднесених до сільгоспугідь, щоб виконати свої податкові зобов'язання коректно.

Згідно з пунктом 2974 Податкового кодексу України, у відповідному додатку необхідно зазначити таку інформацію:

- кадастрові номери земельних ділянок, які використовуються платником для здійснення підприємницької діяльності, а також для яких визначається мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ), їхні нормативно-грошові оцінки (НГО) та площу;
- загальну суму МПЗ, а також МПЗ для кожної окремої земельної ділянки;
- суму сплачених єдиним податком податків, що стосуються виробництва та реалізації власної сільськогосподарської продукції та/або володіння та/або користування земельними ділянками, що належать до сільськогосподарських угідь, протягом податкового (звітного) року;
- різницю між сумою загального МПЗ та сумою сплачених податків.

До податків, які необхідно враховувати для обчислення різниці між сумою МПЗ та сумою сплачених податків, належать:

- Єдиний податок;
- Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір (ВЗ) з доходів фізичних осіб, що перебувають у трудових або цивільно-правових відносинах з єдинником (окрім доходів, сплачених за придбання товарів у фізичних осіб);
- ПДФО та ВЗ з доходів фізичних осіб за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок, віднесених до сільськогосподарських угідь, за податковий (звітний) рік;

- рентна плата за спеціальне водокористування (у разі її сплати);
- 20% витрат на сплату орендної плати за земельні ділянки, що належать до сільськогосподарських угідь, орендодавцями яких є юридичні особи та/або які перебувають у державній чи комунальній власності.

При цьому не враховуються суми податків, що були сплачені помилково або надмірно в податковому (звітному) році.

У випадку використання земельної ділянки на праві емфітевзису ПДФО та ВЗ, сплачені в рамках договору емфітевзису, щорічно враховуються в частці, розрахованій пропорційно до річної суми нарахованої амортизації на нематеріальний актив у вигляді права користування земельною ділянкою за таким договором.

Таким чином, необхідно обов'язково обліковувати право емфітевзису як нематеріальний актив, що дозволить правильно розрахувати суму ПДФО та ВЗ, яку можна включити до суми сплачених податків за звітний рік.

У разі наявності позитивної різниці між сумою загального МПЗ та загальною сумою сплачених податків, платник податків зобов'язаний збільшити визначену в декларації суму єдиного податку (ЄП), що підлягає сплаті до бюджету, на величину цієї різниці. Така сума збільшення повинна бути розподілена між відповідними місцевими бюджетами та перерахована пропорційно до частки земельних ділянок, розташованих на території відповідної територіальної громади, у загальній площі земельних ділянок, що належать або перебувають у користуванні платника податків.

Прогнозний розрахунок мінімального податкового зобов'язання для ПСП «Синюха» за 2022-2024 роки показує, що у разі застосування обов'язкового мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) з коефіцієнтом 0,04 підприємству не потрібно сплачувати МПЗ до бюджету. Водночас, податкове навантаження на 1 гектар земельної ділянки складає від 2101,54 грн у 2022 році до 2791,39 грн у 2024 році.

Для прогнозного розрахунку мінімального податкового навантаження по ПСП «Синюха» необхідно врахувати дані, представлені в таблиці 2.6.

Таблиця 3.2

Розрахунок МПЗ ПСП «Синюха» за 2022-2024 рр., тис грн

Показники	Роки		
	2022	2023	2024
Прогнозний розрахунок МПЗ			
Нормативно грошова оцінка земельних ділянок	52538,4	53118,7	55827,75
Коефіцієнт МПЗ 2022-2023 р	0,04		
Коефіцієнт МПЗ з 01.01.2024 р	0,05		
Розрахунково-загальна сума МПЗ при К = 0,04	2101,5	2124,8	-
Розрахунково-загальна сума МПЗ при К = 0,05	-	-	2791,38
Податки, збори та платежі пов'язані з виробництвом та реалізацією, які зменшують МПЗ			
ПДФО з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах	1222,7	1356,8	1767,7
ПДФО з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення	1648,9	2032,3	2064,2
ВЗ з доходів фізичних осіб, які перебувають з платником податку у трудових або цивільно-правових відносинах	100,8	119,4	194,6
ВЗ з доходів за договорами оренди, суборенди, емфітевзису земельних ділянок сільськогосподарського призначення	143,5	169,4	173,0
Єдиний податок четвертої групи	501,80	401,9	636,3
20 % орендної плата за земельні ділянки державної комунальної власності	37,1	35,5	43,7
Всього податків, зборів платежів, які зменшують МПЗ	3617,7	4079,8	4835,8
Різниця між МПЗ та всього платежами які зменшують МПЗ при К=0,04	-1553,3	-1990,6	-2055,4
Різниця між МПЗ та всього платежами які зменшують МПЗ при К=0,05	-	-	-

Також необхідно врахувати, що підприємство сплачує єдиний податок 4 групи, ставка якого для ріллі складає 0,95%, що відповідає коефіцієнту близько 0,01. Орендна плата за земельні ділянки (паї) виплачується на рівні 11,2% від нормативно-грошової оцінки, яка також є базою оподаткування для МПЗ. З урахуванням ставки ПДФО 18% та військового збору (ВЗ) 5%, розрахунковий коефіцієнт становить 0,02 ($11,2\% \times (18\% + 5\%)/100$).

Заробітна плата за даними варіюється від 10 590,96 грн у 2019 році до 18 474,9 грн на місяць у 2023 році, що значно перевищує мінімальний рівень заробітної плати, визначений Бюджетним кодексом України.

3.2. Особливості та проблематика обліку земельних ділянок як об'єкту оподаткування

Відповідно до норм Податкового кодексу України, усі платники податків зобов'язані стати на облік у відповідних контролюючих органах як за основним, так і за неосновним місцем обліку. Така реєстрація здійснюється автоматично на підставі відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб. Платник податків має зобов'язання повідомляти про всі види доходів, об'єкти оподаткування та інші пов'язані з оподаткуванням об'єкти, використовуючи форму 20-ОПП відповідно до пункту 63.3 ПКУ та Порядку обліку платників податків і зборів, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 року № 1588. Облік платників податків у контролюючих органах ведеться за податковими номерами (ст. 63.6 ПКУ). Для здійснення податкового контролю платники податків повинні бути зареєстровані або взяті на облік у контролюючих органах за місцем розташування юридичних осіб, відокремлених підрозділів, місцем проживання фізичних осіб (основне місце обліку), а також за місцем розташування їх підрозділів, рухомого та нерухомого майна, об'єктів оподаткування чи об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням або через які провадиться діяльність (неосновне місце обліку).

Значний відсоток сплачених податків сільськогосподарським товаровиробником, зокрема ПДФО, військового збору (ВЗ) та орендної плати за земельні ділянки, стосується об'єктів оподаткування, що виникають у взаємовідносинах з орендодавцями земельних паїв та орендованими земельними ділянками. За 2024 рік сума сплачених податків, пов'язаних з земельними ділянками, у ПСП «Синюха» становить 47,1% від загальної суми сплачених податків. Згідно з даними, ПСП «Синюха» у 2023 році орендує у 523 орендодавців земельні ділянки загальною площею 1580,11 га за договорами оренди, площа та вартість яких не відображається на балансі

підприємства. Загальні принципи обліку оренди визначені у П(С)БО 14 «Оренда», згідно з пунктом 8 якого об'єкти оренди (операційної оренди) відображаються орендарем на позабалансовому рахунку бухгалтерського обліку за вартістю, зазначеною в договорі оренди, тобто за нормативно-грошовою оцінкою.

Витрати на поліпшення об'єкта операційної оренди (модернізація, покращення родючості земель), які призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, обліковуються орендарем як капітальні інвестиції та формують інші необоротні активи. Плата за операційну оренду визначається згідно зі стандартом П(С)БО 16 «Витрати» на весь період оренди з урахуванням амортизаційних відрахувань від поліпшення земель (у разі їх наявності). У разі виплати орендарю заохочувальних сум за продовження чи укладання нової угоди, ці суми зменшуються протягом строку оренди відповідно до пункту 9 П(С)БО 14.

Згідно з наведеним вище, на підприємстві ПСП «Синюха» відображаються наступні операції, детально представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Бухгалтерські операції з орендодавцями земельних ділянок

Зміст операції	Дебет	Кредит
Одержано в оренду земельну ділянку (пай) за грошовою оцінкою	01	
Нарахована орендну плату	23 (91)	6856
Утримано ПДФО	6856	641 ПДФО
Утримано військовий збір	6856	641 ВЗ
Реалізовано продукцію в рахунок розрахунків	3612	701
Нараховане ПДВ	701	641 ПДВ
Списано собівартість реалізованої продукції	901	271
Проведено залік заборгованостей	6856	3612
Визначено фінансовий результат	701	791
	791	901
Сплачено залишок орендної плати	6856	311, 301
Перераховано ПДФО та ВЗ до бюджету	641 ПДФО, ВЗ	311

Дані таблиці 3.3 ілюструють типові бухгалтерські проведення, що стосуються нарахування та виплати орендної плати, а також позабалансового

обліку земельних ділянок, отриманих у тимчасове користування (оренду). При цьому на балансі орендаря не відображається вартість права оренди земельних ділянок, а також нормативно-грошова оцінка земель, що є основою для нарахування єдиного податку 4 групи, мінімального податкового зобов'язання, а також орендної плати, з якої утримуються податок на доходи фізичних осіб і військовий збір.

У рамках агробізнесу ключову роль відіграє вартість земельного банку. Наявність консолідованих масивів земельних ділянок в агрокомпанії значно підвищує її ринкову вартість, яка повинна бути відображена на балансі. Сьогодні спостерігається активний ринок продавця, хоча й не в такому масштабі, як очікували учасники ринку, при цьому більшість запитів стосується придбання цілісних масивів. Відкриття ринку землі призвело до значного підвищення цін, якщо порівнювати з вартістю земельних ділянок на рік-два тому. З початком роботи ринку землі для юридичних осіб у 2024 році ситуація стала більш динамічною. Великі холдинги активно консолідують свої земельні активи, а купівля-продаж земель орієнтується переважно на захист та консолідацію наявних активів.

Згідно з Методикою експертної грошової оцінки земельних ділянок, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 р. № 1531, оцінка права оренди земельної ділянки для сільськогосподарських потреб (емфітевзис) або права користування земельною ділянкою для забудови (суперфіцій) базується на попередньому визначенні ринкової вартості земельної ділянки.

Оцінка права оренди земельної ділянки для орендаря або права користування земельною ділянкою на умовах емфітевзису чи суперфіцію для користувача визначається як поточна вартість додаткового доходу, яка розраховується як різниця між ринковим рівнем чистого операційного або рентного доходу та чистим операційним доходом, отриманим від плати, визначеної договором оренди або договором користування земельною ділянкою на умовах емфітевзису чи суперфіцію.

Для проведення оцінки права оренди земельної ділянки або права користування земельною ділянкою на умовах емфітевзису чи суперфіцію застосовуються наступні методичні підходи: зіставлення цін продажу; капіталізація додаткового доходу орендаря земельної ділянки або користувача земельної ділянки, наданої на умовах емфітевзису чи суперфіцію.

Таку вартість необхідно враховувати як нематеріальний актив на балансі підприємства, що, на нашу думку, повинно бути відображено за бухгалтерськими проведеннями, наведеними в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Бухгалтерські операції з оприбуткування вартості нематеріального активу
«Право оренди земельних ділянок»

Зміст операції	Дебет	Кредит
Одержано в оренду земельну ділянку (пай) за грошовою оцінкою	01	
Право користування земельними ділянками за НГО	122	425
Дооцінка/уцінка НГО +/-	122	425
Витрати на покращення змеленими ділянками	15	631
Податковий кредит з ПДВ	641	631
Накопичення амортизації на право користування земельними ділянками в межах сум витрачених на покращення	01	
Списання сум не з амортизованих витрачених на покращення земельних ділянок	122	425

Оприбуткування права користування земельними ділянками за нормативно-грошовою оцінкою (НГО) на бухгалтерський рахунок 122 «Право користування майном» дає змогу підприємству сформувати належну базу оподаткування та ефективно контролювати правильність нарахування та сплати таких податків: єдиного податку четвертої групи, мінімального податкового зобов'язання на 1 га, орендної плати за орендовані земельні ділянки у фізичних осіб, юридичних осіб та органів місцевого самоврядування, яка є також базою для нарахування податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору.

Зважаючи на вищезазначене, вважаємо доцільним застосовувати ці бухгалтерські операції в сільськогосподарських підприємствах, оскільки це не лише сприяє формуванню бази оподаткування, а й покращує ліквідність балансу, зокрема через збільшення першого розділу активу та четвертого розділу «Власні кошти» пасиву балансу. ПСП «Синюха» в 2024 році використовувала ці бухгалтерські проведення, що дозволило значно покращити контроль за господарськими операціями, пов'язаними з орендою земель.

Протягом 2024 року, під час обліку земель на 122 бухгалтерському рахунку, було сформовано базу оподаткування, а також подано до Державної податкової служби уточнюючий звіт щодо сплати єдиного податку 4 групи та мінімального податкового зобов'язання на 1 га. Це стало необхідним через виявлені розбіжності в нормативно-грошовій оцінці (НГО) однієї і тієї ж земельної ділянки.

У результаті виявлених розбіжностей щодо НГО одних і тих самих земельних ділянок, підприємство здійснило уточнення даних в податкових звітах, що дозволило коригувати нарахування єдиного податку та мінімального податкового зобов'язання. Це також сприяло забезпеченню належного контролю за дотриманням податкових зобов'язань, а саме точності розрахунків та правильності їх сплати.

Врахування НГО земельних ділянок на рахунку 122 також дозволяє не лише здійснювати точні нарахування податків, а й більш ефективно керувати земельними ресурсами підприємства. Подібний облік надає можливість здійснювати більш детальний аналіз фінансових показників та оцінку вартості земельних активів, що має стратегічне значення для оптимізації земельної політики підприємства та зростання його фінансової стійкості.

У подальшому, ПСП «Синюха» планує впроваджувати подібну практику в інших сферах господарської діяльності, що дозволить оптимізувати податкові зобов'язання, покращити фінансове управління та забезпечити відповідність вимогам податкового законодавства.

3.3. Оцінка іноземних моделей податкових систем в аграрному секторі економіки

Оцінка іноземних моделей податкових систем у аграрному секторі економіки є важливою для розуміння того, як різні країни адаптують свої податкові механізми до потреб сільського господарства, враховуючи специфіку галузі, зокрема сезонність, високий рівень залежності від природних умов, а також необхідність підтримки економічної стабільності сільськогосподарських виробників.

Іноземні податкові системи у аграрному секторі мають різні підходи, що дозволяє виділити кілька основних моделей:

- пряма субсидіарна підтримка у багатьох країнах застосовуються системи прямої фінансової допомоги аграріям, що полягають у субсидіях, дотаціях або прямому поверненні частини податкових платежів. Такі моделі широко використовуються в Європейському Союзі (зокрема в Німеччині та Франції), де уряд надає фінансову допомогу фермерам через прямі платежі, що допомагають покривати частину витрат на виробництво та стабільність доходів.
- податкові пільги та винятки для аграріїв у деяких країнах аграрії мають спеціальні податкові ставки або пільги, які сприяють розвитку сільського господарства. Наприклад, у США сільськогосподарські підприємства мають значні податкові пільги на земельні ділянки, обладнання та інші основні засоби, що використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції.
- платежі на основі екологічних стандартів у країнах з високим рівнем розвитку екологічного законодавства (наприклад, у Швеції або Канаді), аграрії можуть отримувати податкові пільги за використання екологічно чистих технологій або підтримку сталого розвитку сільського господарства. Така система сприяє розвитку органічного сільського господарства та збереженню природних ресурсів.

Особливості податкових систем для аграріїв у розвинених країнах:

У ЄС аграрії отримують великі дотації від спільної аграрної політики (САП), що включає підтримку виробників сільськогосподарської продукції на різних етапах їх діяльності, від землеволодіння до обробки та продажу продукції. Ці виплати можуть бути безпосередньо пов'язані з розміром сільськогосподарських земель, що перебувають в обробітку, і з виконанням екологічних вимог. Країни ЄС також застосовують знижені ставки податку на прибуток для малих і середніх аграрних підприємств, а також систему ПДВ для продуктів харчування.

У країнах ЄС податкові механізми орієнтовані на підтримку стабільності аграрного сектору та заохочення фермерів до сталого розвитку, інвестицій в інновації, охорону навколишнього середовища та забезпечення продовольчої безпеки. Однією з основних складових є податкові пільги на сільськогосподарські землі та спеціальні податкові ставки для аграріїв. Ось кілька важливих аспектів:

Єдиний податок на землю більшість країн ЄС надають аграріям пільгові ставки або звільнення від певних податків на землю, що використовується для сільськогосподарських цілей. Наприклад, у Франції та Німеччині фермери звільняються від земельного податку або сплачують знижені ставки на землю, що використовується для виробництва харчових продуктів.

Податкові пільги на сільськогосподарське обладнання та інвестиції: у Великобританії, Німеччині та інших країнах ЄС аграрії можуть отримувати податкові пільги на закупівлю обладнання, яке сприяє покращенню продуктивності та ефективності їх діяльності. Це також включає компенсацію частини витрат на екологічно чисті технології або інноваційні сільськогосподарські методи.

Облік ПДВ у ЄС сільськогосподарські підприємства можуть застосовувати спрощену систему обліку ПДВ, де деякі види сільськогосподарської продукції, що реалізуються, можуть бути звільнені від

ПДВ або оподатковуватись за зниженою ставкою. Це забезпечує зниження податкового навантаження на виробників сільськогосподарської продукції.

Інтегрований облік державних субсидій . Важливою частиною обліку є система субсидій, що підтримують сільське господарство в умовах глобальних ринків. Фермери в ЄС повинні враховувати отримання цих субсидій у своїй податковій звітності та відповідно коригувати розрахунки податків.

У Сполучених Штатах фермери мають спеціальний податковий статус, що дозволяє їм користуватися пільгами, які знижують податкове навантаження. Однією з основних пільг є програма страхування врожаю, що захищає фермерів від фінансових втрат через природні катастрофи. Крім того, США мають систему нарахування податків на основі ринкових цін на землю, що дозволяє точніше обчислювати земельні податки.

У США сільське господарство є важливою галуззю економіки, і тому система податкового обліку має кілька механізмів, що полегшують управління податковими зобов'язаннями для аграріїв:

Податкова пільга на землю та обладнання, земельні ділянки, які використовуються для сільськогосподарських цілей, у США часто підлягають зниженню або навіть повному звільненню від місцевих земельних податків. Крім того, фермери можуть скористатися податковими пільгами на закупівлю сільськогосподарської техніки і обладнання, що дозволяє знижувати оподаткування на значну частину витрат.

Амортизація і витрати на капітальні інвестиції аграрії можуть скористатися спеціальними положеннями, які дозволяють їм амортизувати витрати на основні засоби та капітальні інвестиції, такі як будівництво складів, закупівля техніки чи покращення земельних ділянок, і таким чином знижувати їх оподатковувану базу.

Програма страхування врожаю та державні дотації у США фермери часто користуються програмами страхування врожаю, які дозволяють зменшити ризики та забезпечити стабільність доходів. Крім того, держава

надає різні форми підтримки аграріїв у вигляді дотацій та субсидій на сільськогосподарську продукцію, що також необхідно враховувати при обліку податків.

Система підзвітності у США сільськогосподарські підприємства повинні вести детальний облік доходів та витрат, а також подавати податкову звітність щодо витрат на операційну діяльність. Це дає змогу детально контролювати податкові зобов'язання фермерів та перевіряти їх правильність.

Податкові пільги для фермерів у Канаді включають пільгові ставки на земельні ділянки, а також можливість відстрочення податків на прибуток до певної суми, залежно від типу сільськогосподарського виробництва. Це дає змогу аграріям зберігати ліквідність і забезпечувати стабільність виробництва.

У країнах з розвиваючимися економіками, таких як Індія чи Бразилія, податкові системи аграрного сектора зазвичай мають менш розвинену інфраструктуру для підтримки сільських виробників. Тим не менш, багато з цих країн застосовують схеми знижок або компенсацій для стимулювання розвитку аграрного сектору, а також підтримки малих фермерських господарств, які становлять значну частину виробництва.

У Індії податкові пільги включають зниження ставок на землю для сільськогосподарського використання. Проте система оподаткування в аграрному секторі може бути складною через відсутність повного охоплення земельної реєстрації та недостатню кількість податкових органів.

Бразилія має податкові пільги для аграріїв, включаючи звільнення від ПДВ для сільськогосподарської продукції, що стимулює експорт сільськогосподарських товарів. Податкові пільги часто надаються великим агрохолдингам, що має свої переваги та недоліки, оскільки дрібні фермери можуть бути позбавлені доступу до таких стимулів.

У країнах з розвиваючимися економіками, таких як Індія, Китай, Бразилія, податкові системи в аграрному секторі часто орієнтовані на

стимули для дрібних та середніх фермерів, але не завжди забезпечують належний контроль. Однак є кілька позитивних моментів:

- Інвестиції в землю та інфраструктуру у країнах БРІКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) спостерігається тенденція до надання податкових пільг на земельні ділянки та землю, що використовується для сільськогосподарських цілей, а також пільг на технічне забезпечення та інфраструктуру для аграріїв.

Програми підтримки малих фермерів у країнах, таких як Індія та Бразилія, уряди часто надають малим сільськогосподарським підприємствам податкові канікули або знижені ставки податків, щоб знизити фінансовий тиск на дрібних фермерів, допомагаючи їм вирішувати економічні труднощі.

Програми субсидування аграріїв в Індії та інших країнах сільськогосподарський сектор активно підтримується через прямі субсидії для покриття витрат на вирощування основних сільськогосподарських культур. Ці субсидії дозволяють знизити рівень податкового навантаження на фермерів і забезпечити доступність продукції для споживачів.

Проте деякі країни ще мають проблеми з ефективним адмініструванням податків, що впливає на правильність обліку та збирання податків, а також на боротьбу з ухиленням від оподаткування в аграрному секторі.

Моделі податкових систем у аграрному секторі значно варіюються в залежності від рівня розвитку економіки та аграрного виробництва країни. Для України, на прикладі іноземних систем, можна розглянути впровадження більш детальних податкових пільг для малих і середніх фермерських господарств, впровадження екологічних вимог до аграріїв для отримання податкових пільг, а також розвиток механізмів страхування аграріїв від природних катастроф.

Важливо також звернути увагу на можливості для покращення земельної реформи, що дозволить точніше обчислювати податкові зобов'язання та запровадити прозорі механізми для обліку землі і визначення її вартості. Враховуючи позитивний досвід європейських країн та США,

Україна може вдосконалювати свою систему податкових пільг і субсидій для аграріїв.

Іноземний досвід в обліку податків в аграрному секторі демонструє ефективність інтеграції спеціальних податкових пільг, субсидій і підтримки інвестицій у сільське господарство. Більшість розвинутих країн застосовують податкові механізми, спрямовані на зниження податкового навантаження на фермерів, що дозволяє стимулювати розвиток галузі та забезпечувати продовольчу безпеку. Для України це може стати основою для розробки стратегії розвитку аграрного сектора, зокрема через оптимізацію податкових ставок, надання пільг та підтримки малих фермерських господарств.

Висновки до 3 розділу

У кваліфікаційній роботі розглядаються можливості розширення напрямів фіскального простору на основі застосування мінімального податкового зобов'язання (МПЗ). МПЗ визначається як мінімальна сума податкового зобов'язання для сплати податків, зборів та інших платежів, контроль за якими здійснюється контролюючими органами. Це зобов'язання стосується виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, а також володіння або користування земельними ділянками, що належать до сільгоспугідь. Розрахунок МПЗ здійснюється відповідно до положень Податкового кодексу України. Загальна сума МПЗ для кожної земельної ділянки, яка належить певній юридичній або фізичній особі, включаючи фізичних осіб-підприємців, є загальним МПЗ. Таким чином, МПЗ є мінімальною сумою податків, яку повинні сплачувати власники або користувачі земель, віднесених до сільгоспугідь, незалежно від того, чи використовуються ці ділянки для вирощування сільськогосподарської продукції.

Сума МПЗ зменшується на загальну суму податків, зборів та обов'язкових платежів, сплачених власником або користувачем землі

протягом звітного року. Формула для визначення суми до сплати в бюджет має такий вигляд: Сума до сплати = МПЗ - Загальна сума сплачених податків. У разі, якщо розрахована сума має позитивне значення, різницю необхідно доплатити в бюджет.

Згідно з чинним законодавством, з 1 січня 2022 року фізичні особи – власники сільськогосподарських угідь зобов'язані сплачувати МПЗ на рівні не менше 5% від нормативної грошової оцінки земельної ділянки (НГО) (для 2022 та 2023 років – 4%). Введення цього механізму спонукає власників сільськогосподарських угідь шукати оптимальні моделі оподаткування. Однак МПЗ не обчислюється для фізичних осіб у разі, якщо сільгоспугіддя:

- знаходяться в межах населених пунктів (пункт 381.2 Податкового кодексу України);
- передані в користування іншим особам (оренду, суборенду, емфітевзис), як юридичним, так і фізичним особам (пункт 381.3 ПКУ).

Для цих категорій власників сільгоспугідь зміни не відбудуться. Натомість фізичним особам, які передали свої землі в користування без оформлення відповідних договірних відносин, необхідно терміново укласти договори оренди та зареєструвати право оренди в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, оскільки в іншому випадку вони будуть зобов'язані сплачувати податки на рівні МПЗ.

Оскільки більшість таких осіб є платниками лише земельного податку (рідко подають декларацію про доходи від сільськогосподарської діяльності), їм доведеться доплатити різницю до рівня МПЗ, що варіюється від 3% до 3,7% НГО. Пільгові категорії фізичних осіб, звільнені від земельного податку (наприклад, пенсіонери, особи з інвалідністю I та II групи, учасники бойових дій та інші), у разі приховування орендних відносин повинні будуть сплачувати МПЗ у розмірі 4% НГО.

Фізичні особи – власники сільськогосподарських угідь, які самостійно їх обробляють, можуть:

- залишатися фізичними особами без статусу суб'єкта господарювання, у такому разі вони зобов'язані сплачувати ПДФО з суми, що перевищує 78 000 грн (у 2022 році), а також земельний податок, але все одно повинні будуть сплатити загальну суму податків, не меншу за МПЗ;
- зареєструватися як суб'єкти господарювання – підприємці чи сімейні фермерські господарства без набуття статусу юридичної особи (ФОП-СФГ).

У кваліфікаційній роботі також визначено ключові моменти відповідальності за порушення податкового законодавства. Запропоновано здійснювати бухгалтерські операції щодо прав користування земельними ділянками на основі НГО, що дозволить підприємствам формувати базу оподаткування та контролювати правильність нарахування та сплати наступних податків: єдиного податку четвертої групи, мінімального податкового зобов'язання з 1 га, орендної плати за оренду земель у фізичних, юридичних осіб та органів місцевого самоврядування, що в свою чергу є базою оподаткування ПДФО та військового збору.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Податкова система займає ключову роль у мобілізації фінансових ресурсів у суспільстві, виконуючи функцію акумуляції державних надходжень. Економічні трансформації та оздоровлення національної економіки неможливі без ефективної податкової системи. На сьогодні податкове законодавство України сприяє акумуляції інтересів різних соціальних груп, що відображає специфіку економічних перетворень в державі. Стан податкової політики безпосередньо визначає рівень економічного розвитку України та її регіонів, адже держава, через механізм оподаткування, здатна впливати на прибуткову діяльність юридичних осіб, регулюючи основні економічні процеси. В Україні процес податкового регулювання прибутків юридичних осіб знаходиться на етапі розвитку, що ускладнюється через складний механізм нарахування податків та часті зміни податкового законодавства.

2. Податкові надходження до державного бюджету є основним джерелом фінансування державних витрат і виконання державних функцій. Серед загальнодержавних податків і зборів можна виділити такі: податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, єдиний соціальний внесок, акцизний податок, військовий збір, екологічний податок, рентна плата та мито. До місцевих податків і зборів належать податок на майно та єдиний податок, порядок сплати яких визначається місцевими органами влади.

3. Застосування податкових механізмів забезпечує встановлення зв'язку між загальнодержавними інтересами і інтересами суб'єктів господарювання різних форм власності. Податки є важливим інструментом державного регулювання ринкової економіки, дозволяючи здійснювати корекцію економічних процесів з метою уникнення негативних явищ на ринку. Економічна функція податків полягає у здійсненні впливу на суспільне відтворення, що охоплює різноманітні процеси в економіці та соціальній

сфері. Податки можуть виконувати стимули, обмеження та контроль за соціально-економічними процесами.

4. На прикладі ПСП «Синюха», що використовує 1590,65 га землі та здійснює діяльність у аграрному секторі, показано реальний рівень податкового навантаження. ПСП «Синюха» є платником податків в аграрному секторі та застосовує спрощену систему оподаткування на основі Єдиного податку четвертої групи. Підприємство сплачує податок на додану вартість (ПДВ), податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір, податок на нерухоме майно та інші податки, передбачені чинним законодавством. За результатами діяльності підприємство входить до трійки найбільших платників податків Новоархангельської об'єднаної територіальної громади.

5. ПСП «Синюха» зареєстровано як платник єдиного податку четвертої групи відповідно до вимог Податкового кодексу України. Підприємство провадить діяльність у сфері сільського господарства, а частка доходу від реалізації власної сільськогосподарської продукції становить більше 75% загального доходу. Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є земельні ділянки сільськогосподарського призначення. Розмір податкових зобов'язань залежить від нормативно-грошової оцінки земель, що використовуються підприємством.

6. ПСП «Синюха» виконує функцію податкового агента, нараховуючи і сплачуючи податки на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір, єдиний соціальний внесок (ЄСВ), орендну плату за земельні ділянки, а також інші податки, встановлені податковим законодавством. Механізм нарахування та сплати податків регулюється відповідними нормами Податкового кодексу України, і підприємство зобов'язане вести податковий облік, подавати звітність та сплачувати податки вчасно.

7. ПСП «Синюха» є платником орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності. Оренда земельних ділянок є об'єктом оподаткування, і відповідно до Податкового кодексу України встановлено

максимальні ставки земельного податку для сільськогосподарських угідь, зокрема для ріллі застосовується коефіцієнт 0,95.

8. В рамках дослідження було визначено можливості розширення фіскального простору через використання мінімального податкового зобов'язання (МПЗ). МПЗ є мінімальною сумою податкового зобов'язання для осіб, які здійснюють діяльність у сфері сільського господарства та/або володіють або користуються земельними ділянками сільськогосподарського призначення. Сума МПЗ визначається на основі нормативно-грошової оцінки земель і розраховується згідно з Податковим кодексом України. МПЗ зменшується на суму сплачених податків, зборів та обов'язкових платежів, що дозволяє знизити податкове навантаження на платника.

9. Врахування НГО земельних ділянок на рахунку 122 також дозволяє не лише здійснювати точні нарахування податків, а й більш ефективно керувати земельними ресурсами підприємства. Подібний облік надає можливість здійснювати більш детальний аналіз фінансових показників та оцінку вартості земельних активів, що має стратегічне значення для оптимізації земельної політики підприємства та зростання його фінансової стійкості. У подальшому, ПСП «Синюха» планує впроваджувати подібну практику в інших сферах господарської діяльності, що дозволить оптимізувати податкові зобов'язання, покращити фінансове управління та забезпечити відповідність вимогам податкового законодавства

10. Іноземний досвід в обліку податків в аграрному секторі демонструє ефективність інтеграції спеціальних податкових пільг, субсидій і підтримки інвестицій у сільське господарство. Більшість розвинутих країн застосовують податкові механізми, спрямовані на зниження податкового навантаження на фермерів, що дозволяє стимулювати розвиток галузі та забезпечувати продовольчу безпеку. Для України це може стати основою для розробки стратегії розвитку аграрного сектора, зокрема через оптимізацію податкових ставок, надання пільг та підтримки малих фермерських господарств

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної податкової служби. URL: <https://tax.gov.ua>
2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Податкова система: навчальний посібник / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап та ін.; ред.. С.В. Косторной. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 196 с
4. Податкова система. Практикум / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап та ін.; за ред. С. В. Косторного. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 448 с
5. Щепотьєв А. В., Яшин С. А. Податки й оподаткування: підручн. посібник/ А. В. Щепотьєв, С. А. Яшин. — Тула: НОО ВПО НП «Тулський інститут економіки й інформатики», 2011 . — 161 с.
6. Яцух О.О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія.Мелітополь:Видавничий будинок ММД,2018. 467 с.
7. Андрущенко В. Л., Ляшенко Ю. І. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 36–43
8. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В. І. Оспіщева. — К.: Знання, 2008. — С. 123
9. Тропіна В. Б. Соціальні аспекти формування ефективної податкової політики.. / В. Б. Тропіна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Економіка”. – 2012. – Вип. 138. – С. 5-8
10. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с
11. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютий І. О., Демиденко Л. М., Романюк М. В. та ін.]; За ред. І. О. Лютого. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 456 с
12. Чугунов І. Я. Формування податкових надходжень бюджету як складова системи бюджетно-податкового регулювання / І. Я. Чугунов, В. І.

Островецький // Наукові праці НДФІ. — 2006. — № 3. — С. 3

13. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с

14. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютий І. О., Демиденко Л. М., Романюк М. В. та ін.]; За ред. І. О. Лютого. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 456 с

15. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система: Навчальний посібник. Л.П. Сідельникова, Н.М. Костіна. - Київ: Ліра-К, 2013. - 579 с. - 2 - ге видання, перероб. і доп

16. Фінанси підприємств: навчальний посібник / О. О. Яцух, В. Д. Цап, Н. Ю. Захарова та ін.; ред. О. О. Яцух. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 291 с

17. Фінанси підприємств. Навчальний посібник для самостійної роботи здобувачів вищої освіти / О.О. Яцух, Н.Ю. Захарова, І.В. Демченко. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт». - 2021. – 151 с. (8,7 ум.др. арк.)

18. Яцух О. О., Захарова Н. Ю., Цап В. Д. Фінанси підприємства 2 навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2020. – 697 с.

19. Золотько, І.А. Податкова система : Навч. посібник / І.А. Золотько. – К. : КНЕУ, 2005. – 204 с

20. Мельник П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці/ П. В. Мельник. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – С. 71

21. Юрій С. І. Фінанси: Підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. - 611с

22. Ковальчук К., Рева Т. Функції податків та їх реалізація в податковій системі України // Вища школа. – 2009. - №3 С. 70-83

23. Голишевська Л.В., Андрущак А.А. Роль фіскальної та регулюючої функції податків в економіці держави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62930.doc.htm

24. Литвиненко Я.В. Податкова політика: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 224 с: іл. — Бібліогр.: с. 219-221

25. Цап В. Д. Контроль податкового навантаження за платниками податків контролюючими органами. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс". 2018. №2 (37). С.236-242
26. Іванов Ю.Б. Функції податків та податкове регулювання / Ю.Б. Іванов // Формування ринкової економіки України. – 2009. – № 19.– С. 36-43
27. Крупей Н.С. Економічна сутність податків та їх функції // Наукові записки. Серія «Економіка» №19. — С. 36-40
28. Гнедова О. О. Дискусійність функцій податків на сучасному етапі розвитку ринкових відносин / О. О. Гнедова, Ю. А. Бикова // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка . - 2013. - Вип. 21. - С. 135-138. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoa_2013_21_31.pdf
29. Коновалова О. В. Аналіз податкового навантаження та його вплив на стан економіки України / О. В. Коновалова, І. Лохвицька. // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси . - 2013. - Вип. 10(1). - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10\(1\)__34.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2013_10(1)__34.pdf)
30. Орлова В.К. Крива Лаффера: теорія і практика. / В.К. Орлова, І.М. Негрич / / Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. - Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2001. - 481 с
31. Лисяк Л. В. Податкові інструменти державного регулювання підприємницької діяльності / Л. В. Лисяк, В. Є. Тараненко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції . - 2013. - № 3. - С. 66-71. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvfbi_2013_3_14.pdf
32. Стегней М. І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії / М. І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. - 2013. - № 3. - С. 125-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2013_3_14.pdf

33. Саблук П. Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України / П. Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 5. – С. 21–23. [Гоголь]
34. Прокопа І. В. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку / І. В. Прокопа // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 50–59
35. Юрчишин В. В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектору економіки / В. В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 3–9
36. Семенишин Х. М. Визначення поняття "сільські території": соціально-економічний аспект / Х. М. Семенишин // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). - 2012. - № 4. - С. 28-32. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvnudpsu_2012_4_5.pdf
37. Талавира. М. П. Сільські території та їх вплив на розвиток аграрної сфери економіки / М. П. Талавира // Науковий вісник нац. університету біоресурсів і природокористування України . – 15/07/2011 . – N163 Ч.2: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес . – С. 90-95
38. Хлівна І.В. Сталий розвиток сільських територій у контексті проблем сільського розвитку. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2013/Economics/5_123045.doc.htm
39. Маглаперідзе А.С. Податковий менеджмент: Навч. пос. / Храпкіна В.В. - К.: ЦУЛ, 2008. — с.28-29
40. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент: навч. посібн. / Іванишина Г. Ю. – К. : ЦУЛ, 2003. – 260 с
41. Карп М. В. Налоговый менеджмент [Текст]: учебник для вузов / М. В. Карп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 477 с
42. Черник Д. Г. Налоги в рыночной экономике. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 383 с
43. Иванов Ю.Б. [та ін.] Податкова система: підручник / Ю.Б. Иванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К. : Атіка, 2006. – 920 с

44. Крисоватий А.І. Податковий менеджмент : Навчальний посібник / А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма. — Тернопіль : Карт-бланш, 2004. — 304 с
45. Тимченко О.М. Податковий менеджмент: навчально-методичний посібник для самот. вивч. диск. – К.: КНЕУ, 2001. – 150 с
46. Литвиненко Я. В. Навчальна програма дисципліни “Податковий менеджмент” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2003. — 15
47. Поршнева А.Г. Налоговый менеджмент: Учебник/ А.Г. Поршнева, Д.Г. Черник, Б.И.Замятин, Е.А Кирова, В.П. Морозов, Н.А. Нестерова, Ю.Д. Шмелев, И.Д. Черник; [Под ред. докт. экон. наук, проф., чл.-кор РАН А.Г. Поршнева.- М.: ИНФРА – М, 2003 . – С.120
48. Скворцов М. Н. Податковий менеджмент. – Кн. 2: Податковий менеджмент в умовах становлення і розвитку ринкової економіки / [за ред. засл. економіста України В.П. Давидової]; Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів органів державної податкової служби України. – К.: Кондор, 2007. – 416 с
49. Юткина Т. Ф. Налоги и налогообложение: учеб. / Т. Ф. Юткина. – М.: ИНФРА – М, 2002. – 460 с
50. Чужмарова С. И. Теоретические подходы к экономическому содержанию государственного налогового менеджмента / С. И. Чужмарова // Корпоративное управление и инновационное развитие экономики Севера: Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета [Электронный ресурс] / Сыктывкарский государственный университет – Электрон. вестник – Сыктывкар : Сыкт ГУ. 2013 г. №1. Режим доступа: <http://vestnik-ku.ru/archive.htm>
51. Полозов В. А. Формирование государственного налогового менеджмента Российской Федерации: автореф. дис. к.э.н. по специальности 08.00.10. Орел, 2008. – 24 с
52. Седов А. Г. Налоговый менеджмент: сущность и функции / А. Г. Седов // Развитие финансовых отношений в современной России: сб. науч. трудов /

под ред. С. В. Барулина, В. В. Степаненко. – Саратов: СГСЭУ, 2002

53. Никулина С. В. Администрирование налоговых отношений в системе управления налоговыми процессами на государственном уровне: автореф. дис. к.э.н. по специальности 08.00.10. Орел. ФГБОУ ВПО «Государственный университет – учетно-научно-производственный комплекс», 2011. – 24 с

54. Паранчук С. В. Податковий менеджмент : навчальний посібник / С. В. Паранчук, Є. М. Романів, О. С. Червінська. — Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. — 276 с

55. Валєєва Д.Р. Корпоративний податковий менеджмент у системі управління підприємством [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://intkonf.org/valeeva...emstvom>

56. Вахновська Н.А. Корпоративний податковий менеджмент у системі управління підприємством [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://www.nbuv.gov.ua/portal....38.pdf>

57. Ромашова Я. В. Корпоративний податковий менеджмент як важіль економічного розвитку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc Gum/Bi/2009 11 2/77-78.pdf>

58. Kostornoi S., Yatsukh O., Tsap V., Demchenko I., Zakharova N., Klymenko M., Labenko O., Baranovska V., Daniel Z., Tomaszewska-Górecka W. Tax Burden of Agricultural Enterprises in Ukraine. *Agricultural Engineering*. 2021. 25(1). P. 157-169. URL: <https://sciendo.com/article/10.2478/agriceng-2021-0013>

59. Рева Т.В. Податковий менеджмент [Навчальний посібник] / Т.В. Рева. – К.: Центр навчальної літератури. – 2003. – 282 с

60. Джигалов С.О. система оподаткування та її вплив на соціально-економічний розвиток і фінансове забезпечення регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / С.О. Джигалов. – Ірпінь, 2006. – 22 с

61. Iatsukh O., Demchenko I., Zakharova N., Tsap V. Agricultural development of Ukraine as the basis for ensure its food security. Технологичний аудит и резервы производства. 2018. № 2/5 (40). С. 37–44. (*Index Copernicus*)

62. Менеджмент для магистров: Учеб. пособ. / А.А. Епифанова, С.Н. Козьменко, А.І. Андронов. – Сумы: ИТД «Унив. кн.», 2003. – 762 с
63. Менеджмент організацій. Підручник / [Л.І. Федулова, І.В. Сокирник, В.В. Стадник та ін.]; за заг. ред. Л.І. Федулової. – К.: Либідь, 2004. – 448 с
64. Большая экономическая энциклопедия [авторы и составители Т.П. Варламова и др.]. – М.: Эксмо, 2007. – 816 с
65. Яцух О. О. Методичний підхід до оцінювання рівня самофінансування сільськогосподарських підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. (Index Copernicus)*. 2019. № 1. С. 288–303
66. Яцух О. О. Оцінка основних чинників впливу на формування прибутку сільськогосподарських підприємств. *Приазовський економічний вісник: електрон. наук. фахове вид.* 2018. № 5 (10). С. 410–417. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10
67. Корнієнко Н. «Єдиний податок для платників четвертої групи: про головне» *Практичний журнал Баланс Агро №7-8 (667-668) 10.02.2020 р.* с. 3-7
68. Яцух О. О. Вплив нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення на податкове навантаження товаровиробників. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія: Економічні науки. Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс".* 2018. № 1 (36). С. 306–316.
69. Кюзюк З. «База оподаткування для платників ЄП четвертої групи та плати за землю» *Практичний журнал Баланс Агро №7-8 (667-668) від 10.02.2020 р.* с. 8-11.
70. Корнієнко Н. «Єдиний податок для платників четвертої групи: про головне» *Практичний журнал Баланс Агро №7-8 (667-668) 10.02.2020 р.* с. 15-20.
71. Косторной С. В. Електронне адміністрування ПДВ: результати впровадження. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки).* Вид-во Мелітопольська типографія "Люкс". 2017. №2(34). С. 348-354.

72. Власова М. «Об'єкт, ставки, платники ПДФО та військового збору». Бібліотека Баланс №3., 2019 с.5-13.
73. Власова М. «Порядок нарахування і сплата ЄСВ» Бібліотека Баланс №4., 2019 с.5-12.
74. Тлумак Т. «Плата за землю» Практичний журнал Баланс Агро №5 (617) від 04.02.2019 р. с. 19-23.
75. Яцух О. О., Аблязова Е. З. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, як фіскальний інструмент. монографія: Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 204 с.
76. Корнієнко Н. «Податок на нерухомість: хто як сплачує» Практичний журнал Баланс Агро №5 (617) від 04.02.2019 р. с. 24-29.
77. Майоренко М. «Відповідальність платників єдиного податку» Бібліотека Баланс №4., 2018 с.85-89
78. Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V. ВЛУ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>
79. Самылина, Ю.Н. (2014) Налогообложение аграрного сектора: зарубежный опыт и отечественная практика. Вестник ТвГУ. Серия: Экономика и управление (4-2). Стр. 290-300
80. Прокопчук О. Т. Європейський досвід функціонування ПДВ у галузі сільськогосподарського виробництва / О. Т. Прокопчук // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3(25) – С. 47-50
81. Цап В. Д. Витрати і собівартість продукції в сільськогосподарських підприємствах України : монографія. - Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 368 с
82. Тулуш Л. Особливості формування системи прямого оподаткування аграрного сектору в розвинутих країнах [Електронний ресурс] / Л. Тулуш, Н. Малініна // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 1 (6). — С. 124-134. — Режим доступу до журн. <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12tldvrk.pdf>

83. Безкровний О. В. Зарубіжний досвід справляння податку на додану вартість в сільському господарстві / О. В. Безкровний, К. С. Фуга // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 4. – Т. 3. Економічні науки. – Полтава : ПДАА. – 2012. – С. 9–13

84. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютий І. О., Демиденко Л. М., Романюк М. В. та ін.]; За ред. І. О. Лютого. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 456 с

85. Стегней М. І. Сучасні напрями забезпечення сталого розвитку сільських територій: європейський досвід і українські реалії / М. І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. - 2013. - № 3. - С. 125-133. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2013_3_14.pdf